

Mbete kí dɔsɔy kí Pol ndàngí adi Kòrɛnti-je

Ta-je kí dɔ mbete-ti kí dɔsɔy kí Pol ndàngí adi Kòrɛnti-je

Kòrɛnti to bebo kí dɔnangi Akay-ti. Pol ilə mbe Poyta kí Maji mee bebo-ti kinlé ə ində gin njékəwna-je titi bá ɛ i ɔw bebo Epeji-ti. Ə Kòrɛnti lé to be kí kəm be-je kí gay-gay kí 'gəə dɔ-é tɔ ki dɔ-ti, adi gin dow-je kí gay-gay 'na-ti. To lo ra gati kí boy na rəm, lo pole magi-je, kɪ lo ra nɛginka-je kí gay-gay rəm, bá to be kí kaya kí titi al dɔ lo rəm. Ə né-je kin ra adi né ndɔji njékəwna-je kí d'isi Kòrɛnti. Gin-é kin bá d'ulə-né mbete 'dɔji-né Pol ta kí dɔ né-je-ti kí na-je. Beba ɛ isi Epeji nɔɔ ya ndàngi mbete kin ulə-né adi-dé. Ə mbete kinlé to ɛ kí njèkungi joo ngá; ɛ kí adi-dé dɔsɔy lé bone bè dow oo ta nja-é al.

Pol ndəji-dé kadi d'inə gangi-na kí dan-dé-ti rəm ('Ndó 1:10-4:21), kadi d'or kaya kí ra dan-dé-ti kɔgi rəm ('Ndó 5), bá kadi d'inə ta səki-na nɔ njégangta-je-ti kí 'to njékadmɛɛ al-je rəm (6:1-11).

Go ta-je-ti kin bá Pol ree dɔ ta-je-ti kí Kòrɛnti-je 'dɔji-é sɔbi dɔ taana-je ('Ndó 7), kuso da-je kí kində nɔ magi-ti-je ('Ndó 8:1-11:1), nékɔɔ lə njékadmɛɛ kɪ nékuso kí tɔji daji rɔ 'Babe ('Ndó 11:2-34), kɪ kadkare-je kí gay-gay kí Ndil kí aa njay adi njékadmɛɛ-je ('Ndó 12-14), kɪ tosi ndəl

kində lo tɛɛ lə dow-je kí d'oy ('Ndó 15), k̀i nɛmbɔ-je, k̀i kɔjra-je lə Pol k̀i lapiya-je kí ra-na ('Ndó 16) rəm tɔ. Ngá né-je lay kinlé ndigna ya káre-rè é à ra kadi maji ('Ndó 13).

Tɔji rɔ k̀i lapiya kí ra

¹ M̄a Pol, kí Lubə ɓa-m k̀i mɛɛndigi liə adi m'to njɛkɔwkuɓ lə Jeju Kristi jɛ k̀i Sostɛn kí to ngonkɔ-ji kí njɛkadmɛɛ, j'isi nati ɓá ² †m'ndangi mbete kin m'adi-si s̄ɛi njɛkəwna-je lə Lubə kí isi ɓebo Korɛnti-ti, s̄ɛi kí Lubə ɓa-si adi aai njay, ində-si tagay kɔɔ nam kí 'nami kadi Jeju Kristi-ti rəm, m'adi-si s̄ɛi lay kí isi k̀i lo-je kí rá-rá isi 'ɓai ri 'Babe lə-ji Jeju Kristi kí to 'Babe lə-si rəm, to 'Babe lə-ji rəm kin. ³ Kadi ramaji k̀i lapiya lə Bɔbi-ji Lubə k̀i 'lə 'Babe Jeju Kristi n̄ay sə-si!

⁴ M'ra oiyo Lubə taá-taá kɔɔ ta lə-si, kɔɔ ramaji liə kí n̄ay sə-si kɔɔ nam k̀i 'nami kadi Jeju Kristi-ti rəm, ⁵ kɔɔ kingə kí ɛ adi-si ingəi né-je lay mburuki-mburuki k̀i kəm rəbi kí rɔ-é-ti, adi to né kí sɔbi dɔ ta, k̀i négə ya lay. ⁶ Kɔɔ ta kí sɔbi dɔ Kristi kí toki pa lé, tɔ mɛɛ-si-ti tɔ kí tɔgrɔ-ti. ⁷ Adi s̄ɛi kí isi 'ngəbi təl lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi lé, kadkare madi nal-si al. ⁸ Lubə ya à mbusi nja-si sar dɔbəy ndɔ-ti, kɔɔ kadi ndɔ ree lə 'Babe lə-ji Jeju Kristi rəm, ta goto dɔ-si-ti. ⁹ Ə Lubə kí njɛɓa-si kadi uwəi-n̄a lubi-lubi k̀i Ngon-é Jeju Kristi kí to 'Babe lə-ji lé, to njɛkɔ dɔ ndi-é-ti.

Gáangi-n̄a k̀i né-je kí à ra dow kadi ra majal

---

† 1:2 1:2 Knj 18:1

Gangi-na kí dan njékəwnə-je-ti kí Korēnti

¹⁰ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'ulə dingəm mɛɛ-si-ti, kɪ ri 'Babɛ lə-ji Jeju Kristi kadi səi lay ya adi ta lə-si ɔw go-nə-ti, kadi gáŋgi-nə goto dan-si-ti, ngà kadi indəi rɔ-si nati maji, kɪ mɛɛ-si kí káre-rè rəm, kɪ tagir kí káre-rè rəm. ¹¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'pa bè kdɔtalə dow-je kí mɛɛ kəy-ti lə Klowe d'idə-m ta lə gáŋgi-nə kí tò dan-si-ti. ¹² †Mə m'oo kí nǎ-nǎ dan-si-ti panè: Mə m'to dow lə Pol! Mə m'to dow lə Apolosi – Mə m'to dow lə Sepasi – Mə m'to dow lə Kristi! ¹³ Se Kristi lé gáŋgi rɔ-é danə wa? Se Pol bá 'bə-é kagdəsi-ti kɔ ta lə-si wa? Ə se kɪ ri Pol bá 'ra-si-né batəm wa? ¹⁴ †M'ra oiyo Lubə kɔ ra kí dow káre ya kàrè m'ra-é batəm dan-si-ti al, Krispusi-je kɪ Gayusi ya par ə m'ra-dé batəm. ¹⁵ Adi dow kí à panè 'ra-si batəm kɪ ri-m ya goto. ¹⁶ †M'ra batəm dow-je kí mɛɛ kəy-ti lə Istepanasi tɔ, dɔmaji ya bè bá m'ra batəm dow madi kí rangi.

1Kɔ 3:18-20; Mat 11:25-27

¹⁷ Kdɔtalə Kristi ulə-m kɔ kadi m'ra dow-je batəm al, ngà kadi m'ilə mbɛ Poyta kí Maji, kí go tagə-ti lə dow al, nè kagdəsi lə Kristi à təl né kí kɔgi kare. ¹⁸ Kdɔtalə mbɛ kí sobi dɔ koy Kristi dɔ kagdəsi lé, to ta mbó kɪ rɔ dɛ-ti kí d'ow kɪ ta koy-ti, ngà kɪ rɔ-ji jəi-ti kí j'uni rəbi kaji rəmə, to tógi lə Lubə. ¹⁹ Kɔ 'ndàngi 'panè: M'a tuji gosi lə njégosi-je ə m'a kadi négə lə njénégə-je təl né kí kare. ²⁰ Gosi lə dow-je kí dɔnangi-ti nè tò rá wa? Njèndó dow-je ndukun ə rá wa? Njènaji ta

† **1:12** 1:12 Knj 18:24 † **1:14** 1:14 a Knj 18:8; b Knj 19:29; Ròm 16:23 † **1:16** 1:16 1Kɔ 16:15

kí mēē ndo-je-ti kí bone a rá wa? Gosi kí donangi-ti nè lé Lubə təl-é ki né mbé-ti ya al wa? ²¹ Kdo gosi lə dow-je kí donangi-ti nè lé, asi kadi 'gə-né Lubə mēē gosi-ti liə al; beba Lubə oo maji kadi n'aji njékadmeē-je kì takul mbə Poyta kí Maji kí dē d'oo ki ta mbé lé. ²² Jipi-je d'isi ta 'dəji nékōji-ti ə grēki-je d'isi ká 'sangi gosi-ti. ²³ Ngà jē rəmə, jē j'ilə mbə ta lə Kristi kí 'bə-é kagdəsi-ti, rəmə tugə jipi-je jigi-ti, ə to ta mbé ki rə dow-je-ti kí 'to jipi-je al, ²⁴ ngà ki rə dow-je-ti kí Lubə ba-dé kí 'to jipi-je kì grēki-je lé, Kristi to tógi lə Lubə rəm, to gosi lə Lubə rəm. ²⁵ Kdotalə né lə Lubə kí dow-je d'adi to né mbé lé, to gosi kí itə gosi lə dow-je nja n̄a, ə né kí dow-je d'adi to yay lə Lubə lé, itə tógi dow-je nja n̄a. ²⁶ Ngankɔ-m-je kí njékadmeē, 'gɔi ba kí Lubə ba-si kin maji ooi: Njégosi-je kí go lo koo-ti lə dow 'n̄a dan-si-ti al rəm, njétógi-je 'n̄a al rəm, dow-je kí boy-boy 'n̄a al rəm. ²⁷ Ngà Lubə mbəti mbé né-je kí donangi-ti, kdo kulə né rəsəl do njégosi-je-ti; Lubə mbəti njéyay-je kí donangi-ti, kdo kulə-né rəsəl do njétógi-je-ti to. ²⁸ Lubə mbəti né-je kí donangi-ti kí dow-je d'oo ki né al, kí dow-je 'nədi, kì né-je kí goto, kdo təl-né né-je kí tò, né kí kare-ti. ²⁹ Lubə ra bè kdo kadi dow madi ində kàdì-é n̄ə-é-ti al. ³⁰ Ə kì takul-é bá səi 'toi-né njénam kàdì Jeju Kristi-ti kí ɛ bá to gosi lə-ji kí j rə Lubə-ti rəm, ɔr ta do-ji-ti rəm, ɔr-ji ində-ji tagay rəm, bá taa-ji ilə-ji taá ji majal-ti rəm to. ³¹ Kdo kadi, kinə dow ɔsi gaji rə-é rəmə, ɔsi gaji rə-é kdo nam kí nam kàdì 'Babe-ti titi kí 'ndangi-né mēē mbete-ti kí aa njay.

2

Né kí uwə mee Pol

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmeɛ, ma lé, loki m'ow rɔ-si-ti lé, tagə kí n̄a əse gosi kí n̄a bá m'ow m'idə-si-né ta kí sɔbi dɔ né kí tò lo bɔyɔ-é-ti kí Lubə ɔji kɔɔ ra lé al. ² Kɔɔtalə m'sangi kadi m'gə né madi kí rangi dan-si-ti al, ngà Jeju Kristi, ə Jeju Kristi kí 'bə-é kagdəsi-ti ya par. ³ †Ma ya kɔ dɔ-m kàrè, kí ndɔki m'ow-né rɔ-si-ti kinlé, m'yay rəm, m'bəl rəm, m'dadi n̄a rəm; ⁴ ə néndó lə-m kɔ mbe kilə lə-m lé ulə njirə dɔ ta-je-ti kí pa kɔ gosi, kɔɔ kadi dow-je d'oo kɔ ta kí tɔgrɔ-ti kin al, ngà tò ndaa-ti rəsi kí to kullə ra tɔgi Ndil kí aa njay. ⁵ Bè kɔɔ kadi kadmeɛ lə-si ulə njirə dɔ gosi-ti lə dow al, ngà dɔ tɔgi-ti lə Lubə.

Gosi lə Lubə

⁶ Ə to gosi ya bá je j'ilə mbe-é dan njékadmeɛ-je-ti kí d'asi gaki, ngà ke bá to gosi kí dɔnangi-ti nè kin al rəm, bá to gosi lə njékɔbe-je kí dɔnangi-ti nè kí d'a gudi-dé ruki-ruki kin al rəm. ⁷ Je j'ilə mbe gosi lə Lubə, kí e adi tò kɔ ndəm-é ə bɔyɔ; to gosi kí e ra go-é kete low lə low-je n̄u kɔɔ rifa lə-ji. ⁸ Gosi kinlé, njékɔbe-je kí dɔnangi-ti nè kinlé, dow káre ya kàrè gə al; kɔɔ, lé ngar-je 'gə ta kinlé rəmə, lé d'a bə 'Babe kí njèriba kagdəsi-ti al. ⁹ Ngà titi kí 'ndangi-né 'panè: Né kí kəm dow oo al rəm, mbi dow oo al rəm, né kí dow gir mee-é-ti al rəm ya Lubə ra kete lay kɔɔ dow-je kí 'ndigi-é. ¹⁰ Kɔɔtalə je bá Lubə tɛɛ kɔ dɔ-é adi-ji kɔ takul Ndil kí aa njay. Kɔɔ Ndil kí

---

† 2:3 2:3 Knj 18:9

aa njay lé, tən né-je lay, sar tən ta-je kí tò mee Lubə-ti karangi nu. ¹¹ Náj dan dow-je-ti, é gə ta kí mee madi-é-ti wa? To ndil dowbé ya par. Bè ya tɔ, ta kí mee Lubə-ti lé, dow kí gə goto, to Ndil Lubə ya par. ¹² Ə je rəmə, to ndil kí dɔnangi-ti nè bá j'ingə al, ngà to Ndil kí i rɔ Lubə-ti bá j'ingə, kɔ kadi j'gə-né né kí Lubə adi-ji kɔ takul ramaji liə. ¹³ Je j'pa ta kí dɔ-ti kɔ gosi pa ta kí dow-je 'ndó kin al, ngà j'pa kɔ gosi ndó né lə Ndil kí aa njay, j'ɔr-né mee né-je kí tɔgrɔ-ti lə Ndil j'adi dow-je kí Ndil kí aa njay ɔr nɔ-dé. ¹⁴ Ngà dow kí kobe lé, ndigi dɔ né-je-ti lə Ndil Lubə al, kɔ ɛ oo kɔ né mbé kare, ə à gə né-je kinlé al kɔ kɔ takul Ndil kí aa njay bá dow gə-né gin né-je kinlé. ¹⁵ Dow kí Ndil Lubə ɔr nɔ-é lé, à gangta dɔ né-je-ti lay, ngà ɛ ya kɔ dɔ-é rəmə, dow kí à gangta dɔ-é-ti goto. ¹⁶ Kɔ 'ndangi 'panè: «Náj é gə tagir lə 'Babe kɔ kadi ndó-é-né né wa? Ə je rəmə, je j'ɔw kɔ tagir lə Kristi.»

3

*Ta kí sɔbi dɔ kullə lə ngannjékullə-je lə Lubə
2Kɔ 6:4-13*

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmee, ma rəmə, m'pa sə-si ta titi dow-je kí Ndil kí aa njay ɔr nɔ-dé al, ngà m'pa sə-si ta titi dow-je kí d'isi 'ra né-je kí nəl daji rɔ-dé rəm, titi dow-je kí 'to ngan-je mee nam-ti kí 'nam kɔ Kristi bè rəm. ² †Ma m'adi-si mbà bi nékuso kí ngà al. Kɔɔtalə nékuso kí ngà lé, à kasi dɔ tɔgi-si-ti al. Ə sar bone bè kàrè asi kusoi né kí ngà al ya bəy, kɔɔtalə səi isi 'rai né-je

† 3:2 3:2 Əbr 5:12,13

kí nəl daji rɔ-si ya bəy. ³ Kdɔ loki kim-nə kì gaki-nə tò dan-si-ti bè lé, 'toi dow-je kí isi 'rai né-je kí nəl daji rɔ-si rəm, bá panjiyə-si kàrè to panjiyə kí nəl daji rɔ-si rəm ya al wa?

Mbunə Pol kì Korënti-je

⁴ †Kdɔ loki dow káre panè: Mə m'to dow lə Pol! Ə ɛ kí madi panè: M'to dow lə Apolosi!
⁵ Bè kinlé səi isi rai né-je kí nəl daji rɔ-si ya al wa? Apolosi to nə, ə Pol to nə wa? Dɛ 'to ngannjékullə-je kí kì takul-dé bá səi adi-né mɛɛ-si, kí go kadkare-ti kí 'Babe adi dow kí rá-rá.
⁶ †Mə m'mə kagi, ə Apolosi ungi man dɔ-ti, ngà Lubə bá adi-é tógi. ⁷ Beba njəmɔ-é to dow kí 'ngay al rəm, bá njèkungi man dɔ-ti kàrè to dow kí 'ngay al rəm, ngà Lubə kí njèkadi-é tógi ya par bá to kí 'ngay. ⁸ Njəmɔ-é dɛ kì njèkungi man dɔ-ti lé, d'asi-nə, ə nə-nə ya à kingə nédɔ-ji kí asi ta kullə liə. ⁹ Kdɔtalə jɛ j'to njérakullə nati kì Lubə. Səi 'toi londɔr lə Lubə rəm, 'toi kəykində lə Lubə rəm. ¹⁰ Kì takul maji kí Lubə ra sə-m adi-m m'toki njègosi kində kəy bè lé, bá m'ində-né gin kəy nangi ə dow kí rangi ində dɔ-ti. Ngà kadi nə-nə oo kəm rəbi kí isi ində-né dɔ-ti lé maji. ¹¹ Kdɔtalə Jeju Kristi ya to gin kəy lé ngá, bi dow à kində gin-é kí rangi al. ¹² Kinə dow ində dɔ gin kəy-ti kinlé, kì lɔr, əse kì là, əse kì ər-je kí maji-maji, əse kì kagi, əse kì wale, əse kì kadi né kàrè, kullə ra dowbé à toji rɔ-é ndaa-ti rəsi. ¹³ Kdɔ ndɔ gangta-ti lé, kullə lə nə-nə à toji rɔ-é ndaa-ti rəsi dan pər-ti, adi pər à nə ndaji kullə lə nə-nə

† 3:4 3:4 1Kɔ 1:12 † 3:6 3:6 a Knj 18:4-11; b Knj 18:24-28

kdɔ kɔr man dɔ-ti. ¹⁴ Kinə dow ində kəy dɔ (gin kəy-ti) kinlé bá ɔ gərərə rəmə, dowbé à kingə nékugə dɔji. ¹⁵ Kinə pər ɔ̃ kullə ra dow rəmə, ɛ à nal nékugə dɔji; kaji rəmə dowbé à kaji, ngà à titi-nɔ̃ kì dow kí tɛɛ dan pər-ti bè. ¹⁶ †Səi gəi kí 'toi kəy lə Lubə ə Ndil Lubə isi mɛɛ-si-ti ya al wa? ¹⁷ Kinə dow tuji kəy lə Lubə lé, Lubə à tuji-é tɔ; kdɔtalə kəy lə Lubə lé, to kəy kí aa njay, ə səi bá 'toi kəy liə. ¹⁸ Kadi dow ədi rɔ-é al. Kinə dow madi dan-si-ti oo rɔ-é ki njègosi dɔkaglo-ti kí bone kin rəmə, kadi-é təl mbé, bá à təl njègosi. ¹⁹ Kdɔtalə gosi kí dɔnangi-ti nè lé, to né mbé ki rɔ Lubə-ti. Kdɔ 'ndàngi 'panè: ɛ uwə njègosi-je dɔ kəɔta-ti lə-dé. ²⁰ 'Ndàngi bəy 'panè: 'Babe gə tagir lə njègosi-je, ə (ɛ gə) kí to tagir-je kí mɛɛ wəy kare. ²¹ Kadi dow adi dow-je madi 'to nékində kàdì liə al; kdɔtalə né-je lay to 'lə-si: ²² Adi Pol, əse Apolosi, əse Sepasi, əse dɔnangi kì né-je kí mɛɛ-é-ti, əse kiskəm, əse koy, əse né-je kí bone, əse né-je kí à ree, lay kin ya to 'lə-si; ²³ ə səi 'toi kí lə Kristi, ə Kristi to kí lə Lubə.

4

¹ Beba kadi d'oo-ji ki njérakullə-je lə Kristi bè rəm, ki njékində kəm-dé go né-je-ti lə Lubə kí to né-je kí tɔ lo bɔyɔ-é-ti kin rəm. ² Ə né kí 'dɔji rɔ njékində kəm-dé go né-je-ti lé, to ta lə kadi nɔ̃-nɔ̃ ya ra né kí tɔgrɔ-ti. ³ Ngà mɔ̃ rəmə, kadi səi bá gangi ta dɔ-m-ti əse kadi dow-je kí 'to njégangta-je bá 'gangi ta dɔ-m-ti kàrè usi-m né madi al. Mɔ̃

† 3:16 3:16 1Kɔ 6:19; 2Kɔ 6:16

ya kì dɔ-m kàrè m'gangi ta dɔ rɔ-m-ti al, kdɔ mɛɛ-
m uwə-m kì ta dɔ né-ti madi al. ⁴ Ə ɛ kin bá
ta ɔr-né dɔ-m-ti al. Njègangta dɔ-m-ti to 'Babe.
⁵ Gin-é kin bá kadi 'gangi-né ta kete nɔ̄ kaglo ree
'Babe-ti al; ɛ bá à kadi lo ndógi dɔ né-je-ti kí
'bɔyɔ londul-ti, ə à toji kojra-je kí mɛɛ dow-je-ti
ndaa-ti rəsi. Ə ná-ná ya à kingə piti kí sobi dɔ-é
rɔ Lubə-ti.

⁶ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'un nétɔji kí
sobi dɔ-ji jɛ kì Apolosi kdɔ ta lə-si. Kadi 'ndói né
rɔ-ji-ti, kdɔ kadi 'rai né ali-né dɔ ta kí 'ndàngi kin
al, kadi dow káre dan-si-ti un dow ində-né kàdì-é
ə osi-né ta kì madi-é al. ⁷ I lé ná adi-i 'tò gay wa?
Ə ri bá to né kí 'ingə kì dɔrɔ-i wa? Ə kinə 'ingə
né kì dɔrɔ-i al, ngà kdɔ ri bá 'ində kàdì-i toki né
kí 'ingə né kì dɔrɔ-i bè wa?

⁸ Səi 'ndani ngá rəm! Səi 'toi njénékingə-je
ngá rəm! Jɛ j'goto ya səi 'tumi gin kɔbe ngá
rəm! Kinə ɔi be ya tɔgrɔ-ti ngà, jɛ kàrè j'a kɔ
be sə-si tɔ nà! ⁹ Kdɔ mɔ̄ m'oo toki né kí jɛ kí
j'to njékɔwkulə-je lé, Lubə adi-ji j'to sɔy dow-je
rəm, j'titi-nɔ̄ kì dow-je kí 'gangi ta koy dɔ-dé-ti
bè rəm, kdɔ j'to né koo lə dow-je kí dɔnangi-ti
rəm, né koo lə malayka-je rəm, né koo lə dow-je
rəm. ¹⁰ Jɛ j'təl mbé-je kdotalə lə Kristi, ngà səi
rəmə 'təli njégosi-je kì takul nam kí 'nami kàdì
Kristi-ti; jɛ j'təl njéyay-je, ngà səi rəmə səi 'təli
njétógi-je. Səi lé, d'un ta-si, ngà jɛ rəmə 'nədi-ji!
¹¹ Sar kàdì bè kin ya kàrè, ɓo ra-ji rəm, kundə
man ra-ji rəm, ndoo kubì ra-ji rəm, 'tində-ji rəm,
j'ilə mbir-mbir rəm; ¹² †jɛ ya j'ra kullə kì ji-ji j'ɔɔ

---

† 4:12 4:12 Knj 18:3

rōgi-rōgi; 'taji-ji kàrè, jē j'tor ndi-ji dō-dé-ti; d'ulə kəm-ji ndoo kàrè, jē j'ore mēē-ji; ¹³ 'pa sə-ji ta kí maji al kàrè, jē j'sol mēē-dé; jē j'təl dō bīrbīti kí dōnangi-ti nè, j'təl né-je kí maji al kí dow-je lay 'mbati sar bone.

¹⁴ M'ndàngi mbete kin bè kđo kulə-né rōsol dō-si-ti al; ngà kđo ndəji-si-né titi kí 'toi-né ngan-m-je kí m'ində-si dan kəm-m-ti. ¹⁵ Kđotalə, lé njéndó-si né-je kí sobi dō nam kàdì Kristi-ti 'ra budōgi nja dōgi ya kàrè, bōbi-si-je 'n̄a al, kđo kí sobi dō nam kí 'nami kàdì Jeju Kristi-ti lé, mā ya m'to bōbi-si kì takul Poyta kí Maji. ¹⁶ †Beba m'ulə dingəm mēē-si-ti, 'ndaji kullə ra-m. ¹⁷ Gin-é kin ya bá m'ulə-né Timote rō-si-ti; ē to ngon-m kí m'ində-é dan kəm-m-ti, njèkə dō ndi-é-ti mēē nam kàdì 'Babe-ti; ē à kole mēē-si dō dō nja-m-je-ti kí sobi dō nam kàdì Kristi-ti, gangi-é kí m'ndó-né dow-je kì lo lay dan njékəwnə-je-ti kí gay-gay lay. ¹⁸ Dow-je madi d'ində kàdì-dé, 'ra titi né kí m'a kōw koo-si al ngá bè. ¹⁹ Ngà kí ngōsnè-ti kin ya, kinə 'Babe ndigi rəmə, m'a kōw rō-si-ti n̄ō, ə m'a kōw kđo koo ta-je lə njékində kàdì-dé-je kin al, ngà m'a kōw kđo koo tógi-dé. ²⁰ Kđotalə kəbe lə Lubə lé, to ta-je al, ngà to tógi. ²¹ Ri bá səi 'ndigi wa? Kadi m'ow rō-si-ti kì salangi, əse kì ndigi dow-je, kì panjiyə kí sol ləm-ləm wa?

5

Ta kí gangi dō kaya-ti

† 4:16 4:16 1Kō 11:1; Plp 3:17

1 Kaya kí ra tò dan-si-ti adi dow-je d'oo ta-é kì lo-lo, ə to kaya kí njékadmēē al-je ya kàrè tò dan-dé-ti nja káre al bəy; 'panè dow káre dan-si-ti taá ne bəbi-é! 2 Ya rəmə səi indəi-né kàdì-si bəy al ban! Lé ndingə bá a ndingəi ndoo, kɔɔ kadi dow kí njèra né kí bè kinlé, kadi toki tubə-é dan-si-ti kɔgi! 3 M̄a lé, daji rɔ-m goto sə-si, ngà mēē ndil-ti ə m'a sə-si nati, adi dow kí njèra né kí bè kinlé, m̄a m'gangi ta dɔ-é-ti ngá, titi né kí m'a lo-é-ti nɔɔ bè. 4 Loki 'kəwi-n̄a kà ri 'Babe Jeju lé, mēē ndil-ti rəmə, m'isi sə-si nati kì takul tógi lə 'Babe lə-ji Jeju: 5 Dow kí titi-n̄a bè kinlé, kadi toki kiŋə-é ji Sat̄a-ti kadi Sat̄a tuji daji rɔ-é, ə kadi ndil-é aji ndo ree 'Babe Jeju-ti.

6 †Kində kàdì lə-si lé, maji-é goto! Əm kí nde bè ya adi nduji kí lɔy mēē né-ti lay i lé, səi 'gəi al wa? 7 Ōri əm kí low rɔ-si-ti kɔgi, adi rɔ-si kɔɔ kadi 'toi nduji kí lɔy kí sigi, kɔɔtalə səi lé, əm goto rɔ-si-ti; kɔɔ Kristi kí to ngon bati Paki lə-ji lé, d'ilə məsi-é nangi*. 8 Ən é, adi j'rai n̄ay Paki kì əm kí low al rəm, kì əm kí to néra kí maji al al rəm, kì mēēndul al rəm, ngà kadi j'rai kì mbè kí əm goto-ti, kì mēē kí aa njay, kì néra kí tɔgrɔ-ti.

9 M'ndàngi mēē mbete-ti lə-m kí madi-si lé m'panè: Uwəi nam kì njérakaya-je al. 10 M̄a m'pa ta m'osi-né kagi dɔ dow-je-ti lay kí dɔnangi-ti nè kí 'to njérakaya-je, kì njérakəmnda-je, kì

---

† 5:6 5:6 Gal 5:9 * 5:7 5:7 Əm kí low lé toji panjiyə kí maji al kí kete. Ndo ra n̄ay Paki lé, mēē kəy kí rá-rá ya 'tɔl ngonbati-ti. Ngà kete bá kadi ndo ra n̄ay Paki asi lé Israyel-je d'or əm kí mēē kəy-je-ti lə-dé kɔgi kadi toji kaa rɔ dɔ majal-ti (Tɛt 12:8,20).

bokaya-je, kì njèpole magi-je kin al; kɔɔ sɛi a kasi tɛɛi dɔnangi-ti kɔgi al. ¹¹ Adi mbete kí ndɔki m'ndàngi m'adi-si kinlé, m'ndàngi kɔɔ kadi dow kí ba rɔ-é njèkadmeɛ bá to njèrakaya, ɛse njèrakəmnda, ɛse njèpole magi, ɛse njètajsul, ɛse gɔyibi, ɛse bokaya lé, uwɛi siə nam al rəm, bá kuso ya kàrè kadi usoi né kì dow kí bè kin al rəm. ¹² Se to ta lə-m kadi ma bá m'gangi ta dɔ njèkadmeɛ al-je-ti wa? Njèkadmeɛ-je bá sɛi a gangi ta dɔ-dé-ti ya al wa? ¹³ Njèkadmeɛ al-je lé, Lubə bá à gangta dɔ-dé-ti. 'Tubəi njèmɛɛndul dan-si-ti kɔgi.

6

Səki-nə lə njèkadmeɛ-je

Mat 5:38-41

¹ Loki dow káre dan-si-ti ɔw kì ta kì madi-é lé, à səki-é nɔ njèkadmeɛ al-je-ti bi nɔ njékaa njay-je-ti al wa? ² Sɛi 'gəi kí njékaa njay-je d'a gangta dɔ dow-je kí dɔnangi-ti ya al wa? Ə kinə sɛi bá a gangi ta dɔ dow-je kí dɔnangi-ti rəmə, ta-je kí ndɛ-ndɛ kin bá a kasi gangi al to bɔy wa? ³ Sɛi 'gəi kí j'a gangi ta dɔ malayka-je-ti ya al wa? Ngà ta kí sobi dɔ né-je kí dɔnangi-ti nè kí ban bá j'a kasi gangi al wa? ⁴ Ə loki ta kí sobi dɔ né-je kí dɔnangi-ti nè tò dan-si-ti rəmə jè, dow-je kí njékəwnə-je 'nədi-dé kin bá d'a to njégangta-é wa? ⁵ M'ɔw kì pa ta kin kulə-né rɔsɔl dɔ-si-ti; adi dow káre-rè kí dan-si-ti kí to njègosi kí asi kadi gangta kí dan ngankɔ-é-je-ti kí njèkadmeɛ ya goto wa? ⁶ Ə njèkadmeɛ ya

səki njèkadmeɛ madi-é, ə to nù njèkadmeɛ al-je-ti bəy ɛn! ⁷ Səi rəmə, səki kí 'səki-nə kin ya, to kusi ya usi ngá tin. Kdo ri ɛ 'ra-si maji al kàrè kisi ya isi dɔ-ti al wa? Kdo ri ɛ kiŋə ya iŋəi adi 'taa né-je lə-si al wa? ⁸ Rəmə səi bəy bá 'rai né kí njururu al, adi uwəi dow-je 'taai né-je lə-dé, ə to ngankɔ-si-je kí njèkadmeɛ bəy ɛn! ⁹ Kow kí njéra né kí njururu al-je d'a kow kɔbɛ-ti lə Lubə al kinlé, səi 'gəi ya al wa? Ədi rɔ-si al: Njérakaya-je, kɪ njépole magi-je, kɪ njékiŋə ne-dé-je əse ngow-dé-je ə sangi dow-je kɪ rangi, ¹⁰ njétəl rɔ-dé dené-je-ti, kɪ dingəm-je kí njésangi dingəm madi-dé-je, kɪ dené-je kí njésangi dené madi-dé-je, kɪ njéɓogi-je, kɪ njéra kəmnda-je, kɪ gɔyibi-je, kɪ njétajsul-je, kɪ ɓokaya-je d'a kandi kɔbɛ-ti lə Lubə al. ¹¹ Né-je kin bá ndəki to kullə ra dow-je madi kí dan-si-ti. Ngà togi bá 'togi-si rəm, d'ində-si tagay rəm, d'ɔr ta dɔ-si-ti kɪ ri 'Babe Jeju Kristi rəm, kɪ takul Ndil Lubə lə-ji rəm.

Koo go rɔ dɔ kaya-ti

¹² †Né-je lay ya tò kadi m'ra, ngà né-je lay maji dɔrɔ al. Né-je lay ya tò kadi m'ra, ngà m'a kiŋə rɔ-m kadi né madi ra-m ɓə-ti al. ¹³ Nékuso tò kdo meɛ dow, ə meɛ dow tò kdo nékuso, ə Lubə à tuji-dé joo lay. Ngà rɔ dow tò kdo kaya al. Rɔ dow tò kdo 'Babe, ə 'Babe tò kdo rɔ dow. ¹⁴ Ə Lubə kí adi 'Babe tɔsi ndəl ində lo tɛɛ lé, tógi-é à kadi j'tɔsi 'ndəli j'indəi lo j'tɛɛi tɔ. ¹⁵ Səi 'gəi kí rɔ-si to ngan rɔ Kristi ya al wa? Adi m'a koy ngan rɔ Kristi kdo kadi m'təl-dé ngan rɔ kaya dené-ti wa? ¹⁶ Ndə bè al! Səi 'gəi kí dow kí ində rɔ-é

† 6:12 6:12 1Kɔ 10:23

nati k̀i kaya dené lé, dɛ siə 'to kubru rɔ ḱi káre-rè ya al wa? Kdɔtalə 'ndàngi 'panè: Dɛ joo lay 'təl kubru rɔ ḱi káre-rè. ¹⁷ Ngà dow ḱi ində rɔ-é nati k̀i 'Babe lé, dɛ siə nati mɛɛ ndil-ti ḱi káre-rè. ¹⁸ Ayi kaya ḱi ra. Ndəgi majal-je lay ḱi dow ra lé, tɔ gidi daji rɔ-é-ti ndaa-ti nè. Ngà dow ḱi ra kaya rəmə, ɛ ra majal k̀i daji rɔ-é ɛ ya. ¹⁹ †Səi 'gəi né kin al wa? Daji rɔ-si lé, to kəy kisi Ndil ḱi aa Njay, ḱi tɔ mɛɛ-si-ti, ḱi səi ingəi rɔ Lubə-ti, ə səi 'toi dow-je dɔ rɔ-si al. ²⁰ Kdɔtalə Lubə gangi dɔ-si k̀i né ḱi gati-é n̩. Ən é adi daji rɔ-si ulə rifa dɔ Lubə-ti [ə kadi tagir lə-si ḱi to 'lə Lubə kinlé ulə rifa dɔ-é-ti*.]

Kilə tadəji-je-ti

7

Ta ḱi sɔbi dɔ taa-n̩

Mat 19:3-12

¹ J'reei dɔ ta-ti ḱi 'ndàngi mɛɛ mbete-ti adi-mi 'painè: Kadi dingəm tɔ k̀i dené al lé, to né ḱi maji. ² Ngà kdɔ kadi dow usi dan kaya-ti al lé bá kadi dingəm ḱi rá-rá ya ɔw k̀i ne-é ne-é, ə kadi dené ḱi rá-rá ya ɔw k̀i ngɔbi-é ngɔbi-é tɔ. ³ Kadi dingəm adi né lə ne-é ḱi sɔbi dɔ-é, bè ya tɔ ə kadi dené adi né lə ngɔbi-é ḱi sɔbi dɔ-é tɔ. ⁴ Dené ɔw k̀i tógi dɔ rɔ-é-ti al, ngà ngɔbi-é bá ɔw k̀i tógi dɔ-ti; bè ya tɔ é dingəm ɔw k̀i tógi dɔ rɔ-é-ti al, ngà ne-é bá ɔw k̀i tógi dɔ-ti. ⁵ Ɔgi-n̩ rɔ-si al, kinə ta-si asi-n̩ dɔ-ti, kdɔ kadi uni kaglo madi 'pai-né ta

† **6:19** 6:19 1Kɔ 3:16; 2Kɔ 6:16 * **6:20** 6:20 Ta-je ḱi tɔ mbunə né-ti kinlé [...] goto mɛɛ mbete-je-ti ḱi dɔsɔy ḱi dan-ti-je ḱi 'ndàngi k̀i ji-dé k̀i ta grɛki.

kì Lubə je bè ɓane; ə go-ti 'təli ki rɔ-ɲa-ti gogi, nè kinə asi kori mɛɛ-si al rəmə, Sata à kingə lo kɔɔ ɲa-si-né. ⁶ Ta kí m'pa kinlé, to ndukun al, ngà to takɔji. ⁷ M'ndigi ɲa kadi dow-je lay ya 'titi-ɲa sə-m bè; ngà ɲa-ɲa ya Lubə adi-é kadkare kí sɔbi dɔ-é; adi ɛ kí káre kadkare kí bè kin ə ɛ kí káre kadkare kí bè kin tɔ.

⁸ 'Ngabo-je, kì njéngɔwkoy-je rəmə, m'idə-dé m'panè kadi d'isi titi-ɲa sə-m bè bá maji. ⁹ Ngà kinə d'a kasi kore mɛɛ-dé al rəmə, kadi 'taa dené əse 'taa ngɔw; kɔɔ taa dow kisi siə tò soti itə kadi rɔ kɔ.

¹⁰ †Ngà kí sɔbi dɔ dɛ kí 'taa-ɲa lé, to ma bá m'un ndu kì dɔ-m al, ngà 'Babe bá panè: Kadi dené mbati ngɔbi-é al; ¹¹ kinə ɛ mbati ngɔbi-é rəmə, kadi-é taa ngɔw al, bè al rəmə kadi təl ulə noji nati kì ngɔbi-é gogi, ə kadi dingəm tubə ne-é al tɔ.

¹² Ə kí sɔbi dɔ ndəgi dow-je rəmə, to 'Babe al, ngà ma bá m'panè: Kinə ngonkɔ-ji kí njèkadmɛɛ isi kì dené kí njèkadmɛɛ al, bá dené-é ndigi kisi siə rəmə, kadi tubə-é al; ¹³ ə dené kí ngɔbi-é to njèkadmɛɛ al, bá kinə ngɔbi-é lé ndigi kadi isi siə rəmə, kadi mbati-é al tɔ. ¹⁴ Kɔɔtalə dingəm kí njèkadmɛɛ al lé tò tagay kì takul ne-é, ə dené kí njèkadmɛɛ-é al lé tò tagay kì takul ngɔbi-é kí to njèkadmɛɛ tɔ, bè al rəmə ngan-si-je d'a kaa njay al, ngà kí tɔgrɔ-ti lé, 'to tagay ya. ¹⁵ Ngà kinə to njèkadmɛɛ al bá ndigi kiɲə njèkadmɛɛ rəmə, kadi iɲə-é; lo kin-ti lé, ngonkɔ-ji əse kɔɲan-ji kí njèkadmɛɛ lé, né kí dɔɔ-é nati siə goto. Kɔɔtalə

† **7:10** 7:10 Mat 5:32; 19:9; Mar 10:11,12; Luk 16:18

Lubə ɓa-ji kadi j'isi k̀i lapiya.* 16 I k̀i dené lé, dɔmaji ə i ɓá 'a kaji ngɔbi-i ə i 'gə wa? Ə i k̀i dingəm lé, dɔmaji ə i ɓá 'a kaji ne-i ə i 'gə wa?

Kadi ná-ná ngəm gangi kisi-é k̀i isi-né ɓá Lubə ɓa-é-né

17 Tò ɓá tò kadi ná-ná ya isi gangi kisi-é-ti k̀i 'Babe adi-é, k̀i go ɓa-ti k̀i Lubə ɓa-é-né. E kin ɓá to ndu k̀i m'un m'adi njékəwna-je k̀i gay-gay lay. 18 Dow k̀i d'ijə-é ganjangi ngá ɓá Lubə ɓa-é rəmə, gangi-é kin ya isi-né; ə dow k̀i d'ijə-é ganjangi al ɓəy ɓá Lubə ɓa-é rəmə, adi d'ijə-é ganjangi al ngá. 19 Kijə ganjangi to né madi al rəm, ɓá kijə ganjangi al kàrè to né madi al rəm, ngà né k̀i maji lé, to təl rɔ go ndukun-ti lə Lubə. 20 Kadi ná-ná ya isi gangi kisi-é-ti k̀i e isi-né ɓá Lubə ɓa-é-né kin ya. 21 Lé 'to ɓə ɓá Lubə ɓa-i kàrè 'ndingə rɔ-i al; ngà kinə kəm lo tò kadi 'tɛɛ mɛɛ ɓə-ti rəmə, maji k̀i maji ɛn ɔ 'tɛɛ mɛɛ-é-ti kɔgi. 22 Kdotalə ɓə k̀i 'Babe ɓa-é lé, to dow k̀i 'Babe taa-é ilə-é taá; bə ya tɔ, dow k̀i to ɓə al k̀i 'Babe ɓa-é lé, e to ɓə lə Kristi tɔ. 23 Lubə gangi dɔ-si k̀i né k̀i gati-é n̄a ɓi 'təli ɓə lə dow-je gogi al. 24 Ngankɔ-m-je k̀i njékadmɛɛ, kadi ná-ná ya isi n̄ə Lubə-ti gangi kisi-é-ti k̀i e isi-né ɓá Lubə ɓa-é-né kin ya.

Ta k̀i ɓɔbi dɔ dow-je k̀i 'gə dené əse 'gə dingəm al

25 Ta k̀i ɓɔbi dɔ dow-je k̀i 'gə dené əse 'gə dingəm al lé, 'Babe adi-m ndu dɔ-ti al; ngà m'pa

* 7:15 7:15 Ta k̀i 'panè Lubə ɓa-ji kinlé mɛɛ mbete-je-ti k̀i ná-je k̀i 'ndàngi k̀i ji-dé k̀i ta grɛki lé to Lubə ɓa-si.

kí go koo-é-ti læ-m, ma kí 'Babe adi-m m'to dow kí njèkã do ndi-m-ti kì takul koo kəmtondoo liə.

²⁶ Kdo ta læ kɔ-je kí mɛɛ ndo-je-ti kí bone bè kinlé, né kí ma m'oo kí à maji é:n: Dow kí rá-rá isi gangi-é-ti kí ɛ isi-né kin ya bá maji. ²⁷ Kinə i 'taa dené rəmə, 'sangi kadi 'mbati-é al; ə kinə i 'taa dené al bəy rəmə, 'sangi taa dené al. ²⁸ Ngà kɛ bá kinə i 'ndigi taa dené kàrè, to majal al rəm, ə kinə ngonmandi kí gə dingəm al bəy ndigi taa ngow kàrè to majal al rəm; ngà njétaa-nɔ-je kinlé kisi-dé kì do-dé taá rəmə, d'a kingə kɔ; ə ma m'ndigi kor-si mɛɛ-é-ti kɔgi.

²⁹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, ta kí m'ndigi pa é:n: Ndo nɔy goji; kɪ nè kow kì kete kinlé, dɛ kí d'isi kì dené-je kàrè, kadi d'isi toki né kí d'isi kì dené-je al bè; ³⁰ dɛ kí d'isi 'nɔ kàrè, kadi 'toki dow-je kí d'isi 'nɔ al bè; dɛ kí d'isi 'ra rɔnəl kàrè, kadi 'toki dow-je kí d'isi 'ra rɔnəl al bè; dɛ kí d'ində néndogi kàrè, kadi 'toki dow-je kí né læ-dé goto bè; ³¹ dɛ kí d'isi d'ubə maji né-je kí donangi-ti né kàrè, kadi d'isi toki dow-je kí d'ubi maji né-je kí donangi-ti nè al bè; kdotalə né-je kí donangi-ti nè lé, à dəə kɔgi. ³² Ə m'ndigi kadi mɛɛ-si ɔ kəkəkə al. Dow kí taa dené al lé, né-je læ 'Babe, kì kəm rəbi-je kí à nəl-é-né bá mɛɛ-é tò do-ti góré. ³³ Ngà dow kí taa dené lé, mɛɛ-é ɔ kəkəkə kdo né-je kí donangi-ti nè rəm, kdo kəm rəbi-je kí à nəl-né ne-é rəm, ³⁴ adi mɛɛ-é ra joo. Bè ya to é, dené kí taa ngow al əse ngonmandi kí gə dingəm al bəy lé, mɛɛ-é tò góré do né-je-ti læ 'Babe, kdo kadi daji rɔ-é kì tagir liə aa njay; ə njétaa ngow lé, mɛɛ-é ɔ kəkəkə kdo né-je kí

dɔnangi-ti nè rəm, kɔɔ kəm rəbi-je kí à nəl-né ngɔbi-é rəm.

³⁵ M'pa ta kin bè kɔɔ maji lə-si, bi to gum bá m'iyə kɔɔ kuwə-si-né al, ngà kɔɔ kadi 'rai né kí maji rəm, kadi 'nami-né kàdì 'Babe-ti kì mɛɛ-si kí joo al rəm.

³⁶ Kinə dow madi uwə dɔ ngonmandi bá oo kí bal-é ɔw kì dəə é oo kí né-je à kow go-nɔ-ti maji rəmə, kadi-é ra né kí mɛɛ-é ndigi; kadi 'taa-nɔ; to majal al. ³⁷ Ngà dow kí ɛ ya ɔji mɛɛ-é-ti bá un ndu ə ɔ dɔ-ti njangi kadi n'ɔw suwə bá asi kore mɛɛ-é, ə kinə to mɛɛ ndigi liə ya bi to mɛɛndigi lə dow kí rangi al rəmə ra-é liə kin maji. ³⁸ Beba dow kí taa dené kí ɛ uwə dɔ-é lé, ra né kí maji, ə dow kí uwə dɔ dené bá taa-é al rəmə, to né kí maji nɔ ya bəy. ³⁹ Dené kí ngɔbi-é isi kì dɔ-é taá bəy lé, ɛ à kisi kɔɔ ngɔbi-é ya; ngà kinə ngɔbi-é oy rəmə, ta ɔr dɔ-é-ti, adi kinə ɛ ndigi taa ngow kí rangi rəmə à taa, ngà kɛ bá kadi taa dow kí adi mɛɛ-é 'Babe bane. ⁴⁰ Bè ya kàrè koo-é-ti lə-m lé, kinə dené lé, təl taa ngow al rəmə, à kisi kì rɔnəl nɔ. Ə mɔ ya kàrè, m'gə kí Ndil Lubə isi mɛɛ-m-ti tɔ.

8

Ta kí ɔbi dɔ dɔ kí 'pole-né magi-je

¹ Ta kí ɔbi dɔ dɔ kí 'pole-né magi-je lé, j'gəi kí jəi lay ya j'toi njégə-é-je. Ngà négə lé, ree kì kində kàdì, ə ndigi dow-je bá adi dow ɔw kì kete-kete mɛɛ kadmɛɛ-ti.† ² Kinə dow madi gir kí n'gə né madi rəmə, ɛ gə titi kí lé à gə-né al

† 8:1 8:1 Rom 14:13-23

ya bɔy. ³ Ngà kinə dow madi ndigi Lubə rəmə, dowbé kinlé, Lubə gə-é to. ⁴ Ə ta kí sɔbi do kuso da kí 'pole-né magi-je lé, jəi j'gəi kí magi goto donangi-ti nè, Lubə ya kì kàre-rè. ⁵ Tɔgro-ti ya, né-je kí dɔra-ti əse kí donangi-ti kí dow-je 'ba-dé lubə-je tò nɔɔ ya, adi lubə-je 'nɔ rəm, bá 'babe-je 'nɔ rəm. ⁶ Ngà jəi rəmə, Lubə kí Bɔbi ra kàre-rè, ɛ bá né-je lay i ro-é-ti, ə kì takul-é bá jəi j'isi-né; ə 'Babe ra kàre-rè, to Jeju Kristi, kí takul-é bá né-je lay tò-né rəm, bá jəi j'isi-né rəm to.

⁷ Ngà dow-je lay bá 'gə né kin al. Kdo de kí dan-ti-je kí d'inə ta 'pole magi-je ngɔsnè bəy lé, d'isi d'uso da-je kinlé rəmə, 'gir kí to da-je kí i nɔ magi-je-ti ya bəy adi tagir lə-dé kí goji kinlé, təl-né né kí tò nɛ takəm Lubə-ti. ⁸ To nékuso bá à kɔw sə-ji ngɔsi ro Lubə-ti al; lé j'usoi da-je kinlé al kàre, j'usi kəm-ti al rəm, bá lé j'usoi kàre, j'ingəi né kəm-ti al rəm. ⁹ Ngà koo bá ooi maji, nè ra kí kadi 'rai né kí mɛɛ-si ndigi kinlé, à kɔ təl to gin kusi lə njəyay-je. ¹⁰ Kdɔtalə kinə, i kí 'to njègə né-je kinlé bá dow madi oo-i kí isi uso né kəy pole magi-je-ti lé, à ra kadi dow kí tagir liə goji kinlé i uso-né da kí 'pole-né magi-je al wa? ¹¹ Ə négə lə-i bá isi təl gin koy njəyay kin, kí to ngonkɔ-ji njèkadmeɛ kí Kristi oy kdo ta liə kin ban al wa? ¹² Ra kí 'rai majal kí titi-nə bè kin kì ngankɔ-si-je kí njèkadmeɛ adi ɔri-né tógi-dé kdo tagir lə-dé kí goji kinlé, to Kristi ya to bá səi 'rai siə majal. ¹³ Gin-é kin bá, kinə ta lə nékuso bá ngonkɔ-m kí njèkadmeɛ à kusi-né mɛɛ majal-ti rəmə, m'a kuso da kdo kadi to gin kusi mɛɛ majal-ti lə ngonkɔ-m kí njèkadmeɛ kin nda al.

9

Pol inə né-je kí to tó-é kadi ingə
2Kɔ 11:7-12; 12:13-15

¹ M̄ə lé m'to bə al ya al wa? M'to njèkɔwkułə ya al wa? M'oo 'Babe lə-ji Jeju ya al wa? Səi 'toi kandi kullə lə-m kí m'ra m'adi 'Babe ya al wa? ² Kinə dow-je kí rangi bá d'oo-m kí njèkɔwkułə al kàrè, səi rəmə 'gəi kí m'to njèkɔwkułə ya; kdɔ səi ya 'toi ndaji kullə lə njèkɔwkułə kí m'ra m'adi 'Babe. ³ Né kí m'ɔr-né ta dɔ-m-ti n̄ njékilə ta dɔ-m-ti-je ɔn: ⁴ J̄e lé, to tó-é kadi j'uso rəm, j'ay rəm ya al wa? ⁵ To tó-é kadi j'adi kɔnan-ji káre kí njèkadmeɛ kí to ne-ji ɔw sə-ji titi kí njèkɔwkułə-je kí rangi 'ra-né, əse titi kí ngankɔ 'Babe d̄e k̄i Sepasi 'ra-né kin ya tɔ al wa? ⁶ Ə se j̄e k̄i Barnabasi ya k̄i kár-ji bá tò kadi j'ra kullə ya tá wa? ⁷ N̄ə ra kullə asgar é un là liə ya bá ugə-né rɔ-é wa? N̄ə m̄ə nduu ya uso kandi-é al wa? N̄ə ul d̄ə-je ya ay mbà-dé al wa? ⁸ Se ta kinlé m'pa kí dow-ti wa? Ndukun kàrè pa bè ya tɔ al wa? ⁹ †Kdɔ 'ndàngi meɛ mbete ndukun-ti lə Moiyiji 'panè: *Mangi kí d'adi-é ɔ n̄jiyə dɔ ko-ti kdɔ kadi k̄əɔ-é tal lé, 'a dɔ ta-é al.* † Lubə pa bè lé, mangi-je bá ta lə-dé to rɔ-é, ¹⁰ əse j̄e ya par bá ɛ pa ta kin sobi-né dɔ-ji wa? Oiyɔ, ta kinlé, 'ndàngi sobi dɔ-ji ya; dow kí ɔ ndɔr lé, tò kadi ndɔr ində-né meɛ-é dɔ ko-ti, ə dow kí ɔ ində ko kàrè, kadi ində meɛ-é dɔ kingə nédɔji-é-ti tɔ. ¹¹ †Né-je kí maji-maji kí to né-je lə Ndil kí aa njay bəy é j'dubi meɛ-si-ti, ngà nékingə-si-je bá j'ubə maji-é rəmə, to né kí

à tò bəl n̄a wa? ¹² Dow-je kí rangi bəy é d'ubə maji né-je lə-si é to tó-é, ngà j̄e kí ban b́a j'a kubə maji né lə-si é à to tó-é al wa? To tó-é kadi j'ubə maji né lə-si ya, ngà k̄e b́a j̄e j'dəji né ji-si-ti al; kore b́a j̄e j'ore m̄eē-ji m̄eē né-je-ti lay, k̄o kadi j'ilə kagi Poyta kí Maji lə Kristi al.

¹³ S̄əi 'gəi ya al wa? Dow-je kí d'a 'ra kullə m̄eē kəy-ti lə Lubə lé, né kí m̄eē kəy-ti lə Lubə ya to nékuso-dé; ə d̄e kí d'a 'ra kullə logugi né-ti lə Lubə lé, d'ubə maji né kí dow-je d'adi logugi né-ti lé ya t̄o al wa? ¹⁴ †Bè ya t̄o é 'Babe ində ndu kadi, dow-je kí d'isi d'ilə mb̄e Poyta kí Maji lé, d'a kingə nékuso k̄i kəm rəbi Poyta-ti kí Maji ya t̄o.

¹⁵ Ngà m̄a Pol lé, né-je kí to tó-é kadi m'ubə maji-é kinlé, né káre ya kàrè m'dəji al, b́a m'ndàngi mbete kin bè k̄o kadi dow adi-m-né né al rəm; k̄o m'ndigi kadi koy tá m'oy ə tò sot̄i ...! Né kí m'osi-né gaji r̄o-m kinlé, dow kí à k̄or d̄o-m-ti goto. ¹⁶ Kilə mb̄e Poyta kí Maji lé, to né k̄osi gaji r̄o lə-m al; k̄o t̄alə to kullə kí tò d̄o-m-ti kadi m'ra ya tá; kinə m'ilə mb̄e Poyta kí Maji kin al lé, to tuji b́a usi d̄o-m-ti tin! ¹⁷ Kinə m'ilə mb̄e-é k̄i m̄eēndigi lə-m rəmə, m'a kingə néd̄oji-m; ngà kinə m'ra kullə-é k̄i n̄ōo bè par rəmə, to né kí d'ində kullə-é d̄o-m-ti k̄i kində t̄o. ¹⁸ Ə nékugə d̄oji-m lé to ri wa? To mb̄e Poyta kí Maji kí m'ilə kare, ə né kí to tó-é kadi m'ingə k̄i kəm rəbi Poyta kí Maji kin kàrè m'dəji al.

¹⁹ T̄oḡr̄o-ti, r̄o dow-je-ti lay ə m'to b̄ə al ya, ngà m'təl r̄o-m ngonnj̄ekullə-ti lə dow-je lay, k̄o

† 9:14 9:14 Mat 10:10; Luk 10:7

kadi m'ingə-né dow-je kí 'n̄a kí 'tò nduy-nduy.
²⁰ Loki m'a rɔ jipi-je-ti, ə m'ra rɔ-m jipi-ti, kɔ
 kadi m'ingə-né jipi-je; loki m'a rɔ njékisi gin tógi
 ndukun-ti ə m'ra rɔ-m dow-ti kí njékisi gin tógi
 ndukun-ti tɔ – m̄a m'isi gin tógi ndukun-ti al –
 ya ngà m'ra bè kɔ kingə-né dow-je kí d'isi gin
 tógi ndukun-ti; ²¹ loki m'a rɔ dow-je-ti kí d'isi gin
 tógi ndukun-ti al ə m'ra rɔ-m dow-ti kí isi gin
 tógi ndukun-ti al, bè kɔ kadi m'ingə-né dow-je
 kí d'isi gin tógi ndukun-ti al. Ə m̄a ya bè lé, m̄a
 m'or rɔ-m kɔgi m̄e ndukun-ti lə Lubə al, ngà
 kí tɔgrɔ-ti lé, m'isi gin tógi ndukun-ti lə Kristi –
²² Loki m̄a rɔ dow-je-ti kí 'yay m̄e kadm̄e-ti ə
 m'ra rɔ-m dow-ti kí yay, kɔ kadi m'ingə-né dow-
 je kí 'yay m̄e kadm̄e-ti. M'təl rɔ-m né-je-ti lay
 kɔ kadi lé ri-ri kàrè m'adi d̄e kí n̄a-je d'aji ya tá.
²³ Né-je lay kinlé, m'ra kɔ ta lə Poyta kí Maji,
 kɔ kadi m'ingə-né nédoji-m m̄e-é-ti.

²⁴ Dow-je kí d'ay ngɔdi lo kində dirə-ti lé, d'ay
 nati lay ya, ngà dow káre-rè bá ingə nédoji lé, səi
 'gəi ya al wa? Ayi ngɔdi k̄i gangi-é kí a kingəi-
 né nédoji bane. ²⁵ Dow-je lay kí 'to njékində-n̄a
 dirə mulə kí kuwə lé, d'ɔgi rɔ-dé dɔ né-je-ti kí
 gay-gay lay; d̄e lé, 'ra bè kɔ kingə-né jɔgi kí à
 tuji, ngà j̄ei rəmə j'rai kɔ kingəi-né jɔgi kí à tuji
 al. ²⁶ Adi m̄a m'ay ngɔdi m'ilə-né birikɔyɔ kare
 al; m'bir ji-m kɔ kɔsi-né né, bi m'bir ji-m kɔ
 kɔsi-né ndaa lo kare al. ²⁷ Kində bá m'ində dɔ
 rɔ-m-ti nḡa, ə m'təl rɔ-m gin tógi-m-ti, nè m̄a kí
 m'ilə m̄b̄e Poyta kí Maji m'adi dow-je kí rangi
 kinlé bá d'a k̄i kɔr-m m̄e kullə-é-ti kɔgi.

10

Kun néndaji dɔ poyta-ti lə Israyel-je Əbr 3:7-19

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'ndigi kole mɛɛ-si dɔ ka-ji-je-ti kí, loki dɛ lay ya 'njiyɔ gin kilndi-ti* rəm, dɛ lay ya d'ində dan babo 'gangi rəm, ² dɛ lay ya toki ra-dé batɛm dan kilndi-ti rəm, dan babo-ti rəm, kɪ takul nam kí 'nam kàdɪ Moiyiji-ti; ³ dɛ lay ya d'uso né kí káre-rè kí to nékuso kí ɪ rɔ Ndil-ti kí aa njay rəm, ⁴ bá dɛ lay ya d'ay man kí káre-rè kí to man kí ɪ rɔ Ndil-ti kí aa njay, kdɔtalə dɛ d'ay man kí tɛɛ kàdɪ mbal-ti kí ɪ rɔ Ndil-ti kí aa njay, kí to mbal kí njèdan-dé, ə mbal-é kinlé to Kristi. ⁵ Ngà dow-je nɔ dan-dé-ti ya kullə ra-dé nəl Lubə al, gin-é kin bá d'oy-né diləlo-ti. ⁶ Ə né-je kinlé ra né bè kdɔ kadi təl to néndó adi-ji, kdɔ kadi jəi j'adi bo né-je kí maji al ra-ji titi kí ra-dé-né kin al ngá. ⁷ 'Təli njépole magi-je titi kí ndɔki dɛ kí nɔ-je kí dan-dé-ti 'ra-né bá 'ndàngi-né ta-é mɛɛ mbete-ti kí aa njay kin al ngá; 'ndàngi 'panè: Kosi dow-je d'isi nangi d'uso rəm, d'ay rəm, ə go-ti d'ɪ 'la-nɔ. ⁸ Adi j'toi njéra kaya-je titi kí ndɔki dɛ kí nɔ-je kí dan-dé-ti 'ra-né, adi dow-je budɔgi lo kɔrjoo gidi-é mutə d'oy-né mɛɛ ndɔ-ti kí káre-rè kin al ngá. ⁹ Adi j'nai 'Babe titi kí ndɔki dɛ kí nɔ-je kí dan-dé-ti 'nɔ-é-né adi li-je 'tɔ-dé-né tɔl-dé kin al ngá. ¹⁰ Adi j'yuni ta titi kí ndɔki dɛ kí nɔ-je kí dan-dé-ti 'yun-né ta adi malayka kɪ njètɔɔ ko dow-je tɔɔ-né ko-dé kin

* **10:1** 10:1 Israyel-je lé, loki 'tɛɛ bə bə-ti Ejipti d'isi d'ow ki Kana lé, Lubə adi kilndi bá ɔr nɔ-dé (Tɛt 13:21-22).

al ngá. ¹¹ Né-je kinlé tɛɛ dɔ-dé-ti bè kɔɔ kadi tɛl néndó adi-ji rəm, fá 'ndàngi kɔɔ ndəji-ji-né jəi kí j'isi dɔbəy ndɔ-ti kin rəm. ¹² Ən é, dow kí gir kí n'a taá rəmə, kadi oo maji nè à kɪ kusi! ¹³ Nəna kí tɛɛ dɔ-si-ti kí to nənə kí asi ta tɔgi dow-ti al ya goto. Lubə to njəkə dɔ ndi-é-ti, à kiŋə-si kadi né nə-si al dɔ tɔgi-si al; loki nənə tɛɛ dɔ-si-ti lé, ɛ à kilə kəm rəbi kadi 'tɛɛi-né kəm-ti rəm, à kadi-si tɔgi kadi ori-né mɛɛ-si rəm tɔ.

Ndəji kí sɔbi dɔ magi kí pole

2Kɔ 6:14-18; Rɔm 14:13-23

¹⁴ Gin-é kin fá, səi kí m'ində-si dan kəm-m-ti lé, ayi magi kí pole. ¹⁵ M'pa sə-si ta kəm dow-je kí njégə né-je; səi ya 'gɔi ta kin ooi. ¹⁶ †Kobi man nduu kí tɔrndi tɔ dɔ-ti ə j'isi j'rai oiyo Lubə kɔɔ kinlé, to kuwə-nə lubi-lubi kɪ məsi Kristi ya al wa? Mbè kí j'isi j'gàngi-nə kinlé, to kuwə-nə lubi-lubi kɪ daji rɔ Kristi ya al wa? ¹⁷ Titi kí mbè ra-né káre-rè lé, jəi kí j'ŋai kin ya, j'təli kubru rɔ kí káre-rè tɔ; kɔɔtalə mbè kí káre-rè kin ya j'ori-nə dɔ-ti lay. ¹⁸ Ooi Israyel-je kí koji kəy kin al wa? Dɛ kí d'uso dɔ-je kí d'ilə məsi-dé nangi logugi né-ti lə Lubə lé, to kuwə fá d'uwə-nə lubi-lubi kɪ logugi né ya al wa? ¹⁹ Se m'ndigi panè dɔ kí 'pole-né magi to né kí ngay wa? Əse magi to né kí ngay wa? (Nɔɔ bè al). ²⁰ Ngà m'panè: Né kí 'pole-né magi lé, d'adi ndil-je kɪ majal bi d'adi Lubə al; ə mə m'ndigi kadi uwəi-nə lubi-lubi kɪ ndil-je kí maji al al. ²¹ Səi a kayi né kí mɛɛ kɔbi-ti lə 'Babə rəm, né kí mɛɛ kɔbi-ti lə ndil-je kí maji

† **10:16** 10:16 Mat 26:26-28; Mar 14:22-24; Luk 22:19,20

al rəm al; bá à kisi ta nékuso-ti læ 'Babe rəm, ta nékuso-ti læ ndil-je kí maji al rəm al. ²² Se j'ndigi ndúi jangi læ 'Babe wa? Se tógi-ji n̄a itə-é wa? ²³ †Né-je lay ya to tó-é kadi dow à ra, ngà né-je lay bá maji dɔɔ al; né-je lay ya to tó-é kadi dow à ra, ngà né-je lay bá à kadi dow ɔw ki kete-kete al. ²⁴ Kadi dow sangi maji liə kí sɔbi dɔ-é ya par al, ngà kadi sangi maji læ dow-je kí rangi tɔ. ²⁵ Né-je lay kí d'ində suki-ti lé, usoi ki kuso ya bi 'dɔji ta dɔ-ti al, kɔɔ kadi m̄e-si usi nangi. ²⁶ Kɔɔtalə dɔnangi, k̄i né-je kí m̄e-é-ti lay ya to 'lə 'Babe. ²⁷ Kinə njèkadm̄e al ɓa-si lo nékuso-ti bá s̄əi 'ndigi kowi lé, né-je lay kí ində n̄ɔ-si-ti ya usoi, bi 'dɔji ta dɔ-ti al nè m̄e-si à k̄i kusi nangi dɔ-ti al. ²⁸ Ngà kinə dow idə-si panè: Né kin to né kí 'pole-né magi rəmə, usoi al, kɔɔtalə [dow kí njèkidə-si kete kinlé rəm, kɔɔtalə]† m̄e kusi nangi al kí à tò rəm. ²⁹ Ta kinlé, m'pa kɔɔ m̄e kusi nangi al lə-si s̄əi al, ngà kɔɔ m̄e kusi nangi al læ dowbé kinlé. Kɔɔtalə ri é né kí m̄a m'ra k̄i m̄e kusi nangi lé, m̄e kusi nangi al læ dow kí rangi à kɔw siə kadi gangta dɔ-ti wa? ³⁰ Kinə m'ra oiyo Lubə dɔ né-ti kí m'isi m'uso lé, né kí m'ra oiyo Lubə dɔ-ti kinlé, dow à pa sə-m ta kí maji al dɔ-ti kɔɔ ri ɓəy wa? ³¹ Adi lé to né bá usoi, əse to né bá ayi, əse to ri-ri bá 'rai kàrè, 'rai kɔɔ rifa læ Lubə. ³² Adi kullə ra-si təl jigi tugə greki-je al rəm, tugə jipi-je al rəm, bá tugə njèkəwn̄a-je læ Lubə al rəm, ³³ titi kí m̄a kàrè m'sangi kadi

† **10:23** 10:23 1Kɔ 6:12 † **10:28** 10:28 Ta-je kí tò mbun̄ə né-ti kinlé [...] goto m̄e mbete-je-ti kí dɔs̄ay kí dan-ti-je kí 'ndàngi k̄i ji-dé k̄i ta greki

m'nəl-né dow-je lay mēē né-je-ti lay kin bè; befa m'sangi né kí kadi maji sə-m par al, ngà né kí à maji kì kosi dow-je n̄a kdo kadi d'aji-né.

11

¹ †Ndaji kullə ra-m titi kí ma ya kì do-m m'isi m'ndaji-né kullə ra Kristi kin bè to.

Ta kí sobi do nékɔɔ lə dené-je kí 'to njékadmēē-je

Epe 5:22-24; 1Ti 2:8-14

² M'piti-si kdo mēē-si kí ole do-m-ti mēē né-je-ti lay rəm, kdo né-je kí m'ndó-si kí səi uwəi do-si-ti titi kí m'ndó-si-né lé ya bè kin rəm. ³ Ngà né kí m'ndigi kadi 'gəi ɔn: Dingəm kí rá-rá kàrè, Kristi to kí boy do-é-ti, ə dingəm to kí boy do dené-ti, ə Lubə to kí boy do Kristi-ti. ⁴ Dingəm kí rá-rá kí doo do-é bá pa-né ta kì Lubə əse pa-né ta kí ta Lubə-ti lé, ulə rɔsɔl do 'boy-ti liə*. ⁵ Ə dené kí rá-rá kí doo do-é al ya pa-né ta kì Lubə əse pa-né ta kí ta Lubə-ti lé, ulə rɔsɔl do 'boy-ti liə†; toki kì né kí ɛ ndisə do-é bè. ⁶ Kdɔtalə kinə dené doo do-é al rəmə, kadi ijə do-é to bane. Ə kinə dené ijə do-é əse ndisə do-é ə tò rɔsɔl rəmə, kadi doo do-é to bane. ⁷ Dingəm à doo do-é al, kdɔtalə ɛ to takəm Lubə rəm, to riba lə Lubə rəm, ə dené to riba lə dingəm. ⁸ Kdɔtalə Lubə ɔr dingəm rɔ dené-ti

† **11:1** 11:1 1Kɔ 4:16; Plp 3:17 * **11:4** 11:4 Ta kí 'panè: Ulə rɔsɔl do 'boy-ti liə kinlé, ɛ kí tò kì ta grɛki lé 'ndangi ulə rɔsɔl do «do-ti» ya par. Gin-é kin bá dow-je kí n̄a-je 'panè «dowbé ulə rɔsɔl “do” 'boy-ti liə» ə dɛ dan-ti-je 'panè «dowbé ulə rɔsɔl do rɔ-é ɛ-ti ya.» † **11:5** 11:5 Ta kí 'panè: Ulə rɔsɔl do 'boy-ti liəkinlé, toki pa ta do-ti lo ndó-é-ti kí sɔ n̄ɔɔ.

al, ngà dené bá Lubə ɔr-é rɔ dingəm-ti; ⁹ ə Lubə ra dingəm kɔɔ ta lə dené al, ngà dené bá Lubə ra-é kɔɔ ta lə dingəm. ¹⁰ Gin-é kin bá, kɔɔtalə malayka-je lé, dené à kɔw kɪ né dɔ-é-ti kadi tɔji kisi kí ɛ isi gin tɔgi-ti lə 'boy liə. ¹¹ Bè ya kàrè, kɪ takul nam kàdɪ 'Babe-ti lé, dingəm ɔw ndoo dené rəm, bá dené kàrè ɔw ndoo dingəm rəm tɔ. ¹² Kɔɔtalə titi kí Lubə ɔr-né dené rɔ dingəm-ti lé, bè ya tɔ é dené oji-né dingəm tɔ; ə né-je lay i rɔ Lubə-ti. ¹³ Səi ya 'gɔi né kin ooi: Kadi dené dɔɔ dɔ-é al ya pa-né ta kɪ Lubə lé, to né kí tuwə ra ban wa? ¹⁴ Kadi dingəm iŋə dɔ-é adi ngal puu-puu lé tò rɔsɔl, kí kɔbe-ti ya kàrè 'gəi kí tò bè ya al wa? ¹⁵ Ngà dené bá dɔ kí ngal puu-puu to riba liə. Kɔɔtalə dené lé, d'adi-é bəl dɔ kadi to né kɔn dɔ-é. ¹⁶ Kinə dow madi ndigi naji ta kin rəmə, kadi dowbé gə kí to kullə ra-ji al rəm, bá to kullə ra njékəwnə-je kí gay-gay lə Lubə al rəm.

Ta kí sɔbi dɔ nékuso nam lə 'Babe

Mat 26:26-28; Mar 14:22-25; Luk 22:14-20

¹⁷ Ta-je kí m'ɔw kɪ pa kinlé, m'ɔw kɪ ndɔr-né mbi-si kɪ ndɔr bi m'a piti-si al; kɔɔtalə loki 'kəwi-nə rəmə, 'kəwi-nə kɔɔ ra né kí tò soti al, ngà kɔɔ ra né kí maji al itə kí kete bəy. ¹⁸ Kí dɔsəy ya lé, m'oo kí loki səi kí 'toi njékəwnə-je ingəi-nə rəmə, gángi-nə tò dan-si-ti, ə ta-je kí m'oo lé, m'gə kí dan-ti-je to ta kí tɔgrɔ-ti. ¹⁹ Ə gángi-nə lé, kadi tò dan-si-ti bè ya tɔ bane, kɔɔ kadi dɛ kí dan-si-ti kí dow-je d'oo-dé kí d'asi gaki lé, 'tɔji-né rɔ-dé ndaa-ti rəsi. ²⁰ Adi loki səi 'kəwi-nə rəmə, 'kəwi-nə kɔɔ nékuso lə 'Babe al; ²¹ kɔɔ loki isi usoi né rəmə, nə-nə ya ində kungəsa uso né liə, adi

dɛ kɪ nɑ-je ɓo ra-dé, ə dɛ kɪ dan-ti-je yibi ra-dé to. ²² Kəy-je lə-si goto bá usoi né-ti əse ɣyi né-ti al wa? Se 'nədi njékəwnɑ-je lə Lubə rəm, uləi rɔsɔl dɔ dɛ-ti kɪ né lə-dé goto rəm ɓan al wa? Əjè m'idə-si m'panè ri wa? Se m'a piti-si wa? Ra-é kɪ bè kinlé, m'a piti-si-né ndɑ bè al. ²³ Kdotalə mɑ lé, né kɪ m'ingə rɔ 'Babe-ti bá m'ndó-si tin. 'Babe Jeju lé, ndɔɔ, ndɔ-é-ti kɪ d'a kilə-é-né ji dow-je-ti lé, un mbè ²⁴ ə loki ra oiyo Lubə lé, uwə gangi danɑ ə panè: Kin to daji rɔ-m, kɪ tò kdɔ ta lə-si; 'rai né kin bè kdɔ kadi mɛɛ-si ole-né dɔ-m-ti. ²⁵ Bè ya tɔ, go nékuso-ti, (un) kɔbi kɪ man nduu tò-ti ə panè: Man nduu kinlé to kulənoji kɪ sigi kɪ tò kɪ takul məsi-m; 'rai né kin bè kdɔ kadi mɛɛ-si ole-né dɔ-m-ti kaglo-je lay kɪ a kɑyi-né. ²⁶ Kdotalə kaglo-je lay kɪ isi usoi mbè kin rəm, isi ɣyi man nduu kin rəm lé, to mɛɛ koy lə 'Babe bá isi iləi sar kadi-é ree-né. ²⁷ Gin-é kin bá dow kɪ uso mbè, əse ɣy man nduu lə 'Babe kɪ nɔɔ bè par lé, ta kɪ gangi kɪ sobi dɔ daji rɔ 'Babe kɪ məsi-é à kusi dɔ-é-ti. ²⁸ Ən ə kadi nɑ-nɑ ya tən mɛɛ-é maji oo, ɓəy tá kadi uso mbè rəm, ɣy man nduu rəm; ²⁹ kdɔ dow kɪ uso ə ɣy bè ya par ɓi oo adi to daji rɔ 'Babe al lé, dowbé uso rəm, ɣy rəm ilə-né ta dɔ rɔ-é-ti ya. ³⁰ Gin-é kin bá njémɔy-je, kɪ njétɔgi goto-je 'nɑ-né dan-si-ti rəm, bá dow-je nɑ dan-si-ti d'oy-né rəm. ³¹ Kinə jəi ya j'təni mɛɛ-ji maji lé, ta kɪ gangi à kusi dɔ-ji-ti al. ³² Ngà 'Babe gangi ta dɔ-ji-ti, ində-ji ɔji-ji kdɔ kadi ta kɪ gangi usi dɔ-ji-ti nati kɪ njékadmɛɛ al-je al. ³³ Bɛɓa ngankɔ-m-je kɪ njékadmɛɛ, loki 'kəwi-nɑ ta nékuso-ti lə 'Babe rəmə, 'ngəbi-nɑ. ³⁴ Dow kɪ ɓo ra-é rəmə,

kadi uso né bee, bi kadi kəw-nə lə-si ree kà ta kí gangi dɔ-si-ti al. Ndo kí m'a tɛɛ rɔ-si-ti bá m'a gól ndəgi ta-je kí rangi bəy.

12

Kadkare-je lə Ndil kí aa njay

Ep̄e 4:4-16; Róm 12:3-8

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmeɛ, ta kí sobi dɔ kadkare-je lə Ndil kí aa njay lé, m'ndigi kadi 'gəi gin-é maji. ² Səi 'gəi kí loki ndɔki 'toi-né njékadmeɛ-je al bəy lé, dow-je d'ɔr-si go-dé-ti titi njékəmtɔ-je bè d'ɔw sə-si nɔ magi-je-ti kí 'pa ta al. ³ Gin-é kin bá m'a kidə-si rəsi kí dow kí pa ta kà takul Ndil Lubə kí à panè: «Kadi ndɔl tò dɔ Jeju-ti» ya goto! Rəm bá dow kí Ndil kí aa njay isi meɛ-é-ti al lé, à panè: «Jeju to 'Babe» al rəm tɔ.

⁴ †Kadkare-je tò gay-gay, ngà to Ndil kí aa njay kí káre-rè bá adi; ⁵ kullə-je tò gay-gay, ngà to 'Babe kí káre-rè; ⁶ kullə ra dow-je tò gay-gay, ngà to Lubə kí káre-rè ya isi ra né-je lay meɛ dow-je-ti lay. ⁷ Ə ná-ná ya Ndil kí aa njay toji rɔ-é meɛ kullə ra-é-ti kɔ maji lə dow-je lay. ⁸ Kɔtələ, dow káre Ndil kí aa njay adi-é to njèpata kà gosi ə Ndil kí aa njay kí káre-rè kin ya adi dow kí rangi to njèpata kà négə; ⁹ Ndil kí aa njay kí káre-rè kin ya adi dow káre kadmeɛ, Ndil kí aa njay kí káre-rè kin ya adi dow kí rangi kadkare-je kɔ kadi-né lapiya njémɔy-je; ¹⁰ adi dow káre kadkare ra nékɔji-je; adi dow kí rangi kadkare pa ta kí ta Lubə-ti; adi dow káre kadkare kɔr gangi né-je

† 12:4 12:4 Róm 12:6-8

lə Ndil kí aa njay k̀i né-je lə ndil-je kí maji al; adi dow káre kadkare pa ndɔta-je kí gay-gay; adi dow kí rangi kadkare kɔr mɛɛ ndɔta-je kí rangi. ¹¹ Ndil kí aa njay ra káre-rè, ə ɛ ya k̀i kár-é ó ra né-je kin lay ə adi n̄a-n̄a ya k̀i gangi-é kí ɛ ndigi kadi-é.

¹² †Kdo, titi kí kubru rɔ dow ra káre-rè ya ngan rɔ-é n̄a-né kin rəm, titi kí ngan rɔ-je lay kí kubru rɔ dow-ti 'n̄a ya kàrè 'to kubru rɔ dow kí káre-rè kinlé, kí sɔbi dɔ nam kàd̀i Kristi-ti kàrè tò bè ya tɔ. ¹³ Kdɔtalə jɔi lay ya 'ra-ji batɛm lə Ndil kí káre-rè bá j'tɔli-né kubru rɔ dow kí káre-rè adi jipi-je, k̀i greki-je, k̀i bə-je, k̀i dow-je kí 'to bə-je al rəm, jɔi lay ya j'ayi man kí i rɔ Ndil kí aa njay-ti kí káre-rè kin ya; ¹⁴ beba kubru rɔ dow lé, ngon rɔ-é ra káre-rè al, ngà ngan rɔ-é-je 'n̄a. ¹⁵ Kinə nja panè: M̄a m'to ji al, adi m'to 'lə kubru rɔ al lé, se pa-é kin ya ɛ à to-né 'lə kubru rɔ al tɔ wa? ¹⁶ Ə kinə mbi panè: M̄a m'to kəm al, adi m'to 'lə kubru rɔ al lé, se pa-é kin ya ɛ à to-né 'lə kubru rɔ al tɔ wa? ¹⁷ Kinə kubru rɔ dow lay ya to kəm lé, lo koo ta à tò rá wa? Ə kinə to lo koo ta ya lay, ə lo taa b̄ay né à tò rá wa? ¹⁸ Ngà ngan rɔ-je lé, ɛ kí rá-rá ya Lubə adi-é tò kubru rɔ-ti, lo-ti kí mɛɛ-é ndigi. ¹⁹ Kinə dɛ lay ya 'to ngon rɔ kí káre-rè lé, kubru rɔ à tò rá wa? ²⁰ Yən, ngan rɔ-je 'n̄a, ngà kubru rɔ ra káre-rè. ²¹ Kəm à kidə ji panè: «Usi-m ri dɔ-i-ti» wa al, bá dɔ à kidə nja panè: «Usi-m ri dɔ-i-ti» wa al rəm. ²² Ngà kí tɔgrɔ-ti bè lé, ngan rɔ-je kí kubru rɔ dow-ti kí 'toki né kí tɔgi-dé goto n̄a bè kinlé, dɛ bá 'to ngan

† **12:12** 12:12 Ròm 12:4,5

rɔ-je kí d'a tò ya tá. ²³ Ə ngan rɔ-je kí kubru rɔ dow-ti kí jəi ya j'ooi-dé ki né kí riba-é n̄a al kinlé bá j'təli j'uləi riba dɔ-dé-ti n̄a. Ngan rɔ-ji-je kí tuwə kiŋə ndaa-ti al kinlé, de bá j'tosi kəm-ji go-dé-ti n̄a, ²⁴ rəmə de kí 'tuwə kiŋə ndaa-ti lé bá d'ow ndoo tɔsi kəm go-ti kí bè kin al. Lubə tulə ngan rɔ-je kubru rɔ dow-ti, k̄i gangi-é kí à kulə-né riba kí n̄a dɔ de-ti kí riba nal-dé. ²⁵ Bè kdɔ kadi gāngi-n̄a goto-né kubru rɔ-ti, ngà kadi ngan rɔ-je 'tɔsi-né kəm-dé go-n̄a-ti. ²⁶ Ə kinə ngon rɔ káre ingə k̄ə rəmə, ngan rɔ-je lay d'ingə k̄ə siə nati; kinə ngon rɔ káre ingə riba rəmə, ngan rɔ-je lay 'ra rɔnəl siə nati. ²⁷ Səi 'toi kubru rɔ Kristi, ə 'toi ngan rɔ-é-je; n̄a-n̄a ya to ngon rɔ-é káre-káre. ²⁸ †Dan njékəwn̄a-je-ti lé, dɔsəy Lubə ində njékəwkułə-je, njékunḡi-ti joo ində njépata-je kí ta-é-ti, njékunḡi-ti mutə ində njéndó dow-je né; go-ti, kadkare ra nékɔji-je tò n̄ɔɔ, bá kadkare kadi lapiya njémɔy-je rəm, kadkare ra k̄i dow-je rəm, kadkare kɔr n̄ə njékəwn̄a-je rəm, bá kadkare pa ndɔta-je kí gay-gay rəm. ²⁹ Dow-je lay ya 'to njékəwkułə-je wa? Dow-je lay ya 'to njépata-je kí ta Lubə-ti wa? Dow-je lay ya 'to njéndó dow-je né wa? Dow-je lay ya 'to njéra nékɔji-je wa? ³⁰ Dow-je lay ya d'ow k̄i kadkare kadi lapiya njémɔy-je wa? Dow-je lay ya 'pa ndɔta-je kí gay-gay wa? Dow-je lay ya 'to njékɔr m̄eɣ ndɔta-je kí gay-gay wa? ³¹ Adi kadkare-je kí maji itə ndəgi-é-je bá bo-é ra-si.

Ə m'a kɔji-si rəbi kí maji rəti-rəti ya bəy.

---

† 12:28 12:28 Epe 4:11

13

Ta kí sɔbi dɔ ndigi dow-je

Mat 22:36-40; Rɔm 13:8-10; Jɔ 3:16-19; 1Jɔ 4:7-

21

¹ Lé m'pa ndɔta-je lə dow-je kí gay-gay, kì 'lə malayka-je ya kàrè bá, kinə ndigi dow-je goto meɛ-m-ti rəmə, m'toki ngowla kí ba kɛng-kɛng əse m'toki mbare kí ba səkì-səkì kare kin bè. ² † Lé m'ow kì kadkare pa ta kí ta Lubə-ti, kì kadkare gə gin né-je lay kí tò lo ɔyɔ-ti rəm, m'gə né-je lay rəm, bá lé m'ow kì kadmeɛ kí asi gaki sar adi m'adi mbal-je d'ɔti-né lo kɔ-dé-ti kì rangi ya kàrè bá kinə ndigi dow-je goto meɛ-m-ti rəmə, m'to né kí kare. ³ Lé m'ləbi nékingə-m lay njəndoo-je, bá lé m'un rɔ-m ya m'adi 'ró pər kɔ ta lə dow-je ya kàrè bá kinə ndigi dow-je goto meɛ-m-ti rəmə, né kí m'ingə-ti goto. ⁴ Njəndigi dow-je lé, to njèkilə meɛ-é dɔ madi-é-ti rəm, to njèra kì dow-je rəm, to njèra kəmnda al rəm; njəndigi dow-je lé, ɔji rɔ-é al rəm, ində kàdì-é al rəm, ⁵ njəndigi dow-je lé, ra né kí tò rɔsɔl al rəm, sangi né kɔ rɔ-é ya par al rəm, ra wɔngi al rəm, uwə ta meɛ-é-ti al rəm, ⁶ né kí njururu al lé, ɛ ra rɔnəl dɔ-ti al, ngà ta kí tɔgrɔ-ti bá ɛ ra rɔnəl dɔ-ti; ⁷ njəndigi dow-je lé, to njèkinə go majal-je lay kɔgi rəm, adi meɛ-é né-je lay rəm, ində meɛ-é dɔ né-je-ti lay rəm, ore meɛ-é dɔ né-je-ti lay rəm. ⁸ Ndigì dow-je à goto ndɔ al. Pa ta-je kí ta Lubə-ti à goto; ndɔta-je kí gay-gay à goto; négə à goto. ⁹ Kɔɔtalə né kí j'gəi lé, to man dɔ-é kare ɔy, bá ta kí ta Lubə-ti kí j'isi j'pai kàrè j'isi j'pai

† **13:2** 13:2 Mat 17:20; 21:21; Mar 11:23

man dɔ-é bəy rəm tɔ; ¹⁰ ngà loki né kí ɔr njuti à ree lé, man dɔ né à goto. ¹¹ Ndɔki m'này-né ngon bəy lé, tapa-m to tapa ngon rəm, tagir lə-m to tagir lə ngon rəm, bá takɔr lə-m to takɔr lə ngon rəm; loki m'tɔgi ngá rəmə, m'ra néra ngon al ngá. ¹² Bone bè lé, j'isi j'ooi ndil né titi kí dow oo-né rɔ-é sɔɔbɔ-ti bè, adi j'ooi piti-piti, ngà ndɔ-é bá j'a kooi kì kəm-ji ndə-ndə bəy; né kí bone bè m'gə lé to man dɔ-é kare bəy, ngà ndɔ-é bá m'a gə titi kí Lubə gə-m-né kin bè. ¹³ Bone bè né-je kí mutə kin tò lo tò-é-ti adi to: Kadmeɛ rəm, kində meɛ dɔ-ti rəm, bá ndigi dow-je rəm; ngà ɛ kí boy itə-dé lay lé, to ndigi dow-je.

14

Ta kí sɔbi dɔ pata kí ta Lubə-ti kì pa ndɔta-je kí dow gə al

¹ Sangi kadi 'ndigi dow-je. Adi bo kadkare-je lə Ndil kí aa njay ra-si, ngà kí boy nɔ lé, kadkare pa ta kí ta Lubə-ti bá kadi bo-é ra-si. ² Kdɔtalə dow kí njəpa ta kì ndɔta kí dow gə al lé, pa ta kì dow-je al, ngà ɛ pa ta kì Lubə; kɔɔ dow gə meɛ ta liə al; kì takul Ndil kí aa njay bá ɛ pa-né ta dɔ né-je-ti kí tò lo bɔyɔ-ti. ³ Ngà dow kí njəpata kí ta Lubə-ti lé, ɛ pa ta kì dow-je ra-né sə-dé adi d'ɔw kì kete-kete rəm, ulə-né dingəm meɛ-dé-ti rəm, bá sol-né meɛ-dé rəm tɔ. ⁴ Dow kí njəpata kì ndɔta kí dow gə al lé, ɛ ya par é ta lé ra siə adi ɔw kì kete-kete; ngà dow kí njəpata kí ta Lubə-ti lé, ra kì njəkəwnɔ-je adi d'ɔw kì kete-kete. ⁵ M'ge kadi səi lay ya 'pai ta kì ndɔta-je kí dow gə al ya, ngà m'ge nɔ ya bəy kadi 'pai ta kí ta Lubə-ti. Dow kí

pa ta kí ta Lubə-ti lé, itə njèpata kì ndɔta kí dow gə al nja n̄a; bə al rəmə, kadi njèpata kì ndɔta-je kí dow gə al kinlé, ɔr m̄e-é adi njékəwn̄a-je adi d'ow-né ki kete-kete bane.

⁶ Ngankɔ-m-je kí njékadm̄e, kí ngɔsnè-ti kinlé, kinə m'ree rɔ-si-ti, ə m'pa ta kì ndɔta-je kí dow gə al, bi m't̄e kì dɔ né kí tò lo boɔɔ-ti m'adi-si ooi al rəm, m'adi-si négə al rəm, m'pa ta kí ta Lubə-ti m'adi-si al rəm, bá m'ndó-si né al rəm lé, ri bá to maji kí m'ra sə-si wa? ⁷ Bè ya tɔ é né-je kí 'taa koo al kí 'to né-je kí ká-dé ba kí toki n̄al-je, kì kunduməngrə-je bə kinlé, kinə 'ra d'adi ba kì gangi-é gangi-é al lé, dow à gə mindi pa n̄al ban, əse à gə mindi pa kunduməngrə ban wa? ⁸ Ə kinə ká t̄əbi mbanga ba aa yéréré al lé, n̄á à ra rɔ-é kɔ kɔw rɔ-ti wa? ⁹ S̄əi kàrè, bə ya tɔ, kinə 'pai ta kì ndɔta kí rangi bá toki kɔr m̄e-é al lé, dow à gə m̄e ta lə-si lé ban wa? S̄əi 'pai ta dan yél-ti kɔgi kare. ¹⁰ Ndɔta-je kí gay-gay kí 'n̄a dɔnangi-ti nè kinlé, kí káre kí m̄e-é tò al ya goto. ¹¹ Adi kinə dow pa ta kì ndɔta kí m'gə al lé, mā m'to mba rɔ dowbé-ti rəm, bá dowbé kàrè to mba rɔ-m-ti rəm tɔ. ¹² S̄əi kàrè bə ya tɔ, titi kí bo kadkare-je lə Ndil kí aa njay ra-si-né lé, kadkare ra kì njékəwn̄a-je kadi d'ow ki kete-kete kinlé bá 'sangi kadi ingəi mburuki-mburuki.

¹³ Gin-é kin bá, dow kí njèpata kì ndɔta-je kí dow gə al lé, kadi pa ta kì Lubə kadi adi-é ɔr m̄e-é adi dow-je. ¹⁴ Kɔɔtalə kinə m'pa ta kì Lubə kì ndɔta-je kí dow gə al lé, m'isi m'pa ta kì Lubə tagir-ti lə-m, ngà négə lə-m rəmə tò kɔgi kare. ¹⁵ Bè ngà se ri bá m'a ra wa? M'a pa ta kì Lubə

tagir-ti lə-m ya, ngà m'a pa ta kì Lubə kì négə lə-m tɔ; m'a kusi pa tagir-ti lə-m ya, ngà m'a kusi pa kì négə lə-m tɔ. ¹⁶ Ə kinə i 'ra oiyo Lubə tagir-ti lə-i lé, dow kí isi dan dow-je-ti kì kisi bè ya par kí gə mɛɛ ta kí i 'pa lé al lé, à ra Amən dɔ oiyo-ti lə-i ban wa? ¹⁷ Tɔgrɔ-ti, oiyo lə-i kí i 'ra Lubə lé, maji n̄a ya, ngà ra b́a ra kì dowbé kinlé adi ɔw kì kete-kete al. ¹⁸ M'ra oiyo Lubə kɔ kadi kí adi-m m'pa ta kì ndɔta-je kí dow-je 'gə al m'itə-si lay; ¹⁹ ngà dan njékəwn̄a-je-ti lé, m̄a m'ndigi n̄a kadi m'pa ta m̄i kì négə lə-m kɔ ndó-né né dow-je itə kadi m'pa ta b̄udɔgi lo dɔgi kì ndɔta-je kí dow gə al.

²⁰ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, kí sobi dɔ kɔr kəm né-je rəmə, kadi 'toi ngan-je mɛɛ-é-ti al, ngà kí sobi dɔ néra kí maji al b́a, kadi 'toi ngan-je kí ndɛ bè mɛɛ-é-ti, ə kí sobi dɔ kɔr kəm né-je rəmə, kadi 'toi dow-je kí tɔgi gangi mɛɛ-é-ti. ²¹ 'Ndangi mɛɛ mbete ndukun-ti 'panè: M'a kadi dow-je kí ndɔta lə-dé tò gay 'pa ta kì gin dow-je kan, m'a ndumə ta mba-je kɔ pa-né sə-dé ta, ə bè ya kàrè, d'a koo ta lə-m al, 'Babe b́a pa bè.

²² Bè rəmə, ndɔta-je kí dow gə al lé, to nékɔji kɔ njékadmɛɛ-je al, ngà to nékɔji kɔ njékadmɛɛ al-je; ə ta kí ta Lubə-ti rəmə, to nékɔji kɔ njékadmɛɛ al-je al, ngà to nékɔji kɔ njékadmɛɛ-je. ²³ Kinə səi njékəwn̄a-je b̄ikti lay 'kəwi-n̄a, b́a səi lay ya isi 'pai ta kì ndɔta-je kí dow gə al lé, loki dow-je kí 'ree rɔ-si-ti kì ree bè ya par əse njékadmɛɛ al-je 'ree dan-si-ti lé, d'a panè 'toi mbé-je al ya wa? ²⁴ Ngà kinə səi lay ya isi 'pai ta kí ta Lubə-ti, b́a njékadmɛɛ al káre əse

dow kí ree rɔ-si-ti ki ree bè ya par isi dan-si-ti lé, ta-je læ-si lay ya à kuwə-é kì ta rəm, à gangta dɔ-é-ti rəm ²⁵ ə né-je kí ɛ ɔɔɔ mɛɛ-é-ti lay ya gin-é à tɛɛ ndaa-ti rəsi ə ɛ à tɔɔ burmba nangi ə à kɔsi dɔ-é nangi nɔ̄ Lubə-ti bá à pa ta-é kì lo-lo panè: Lubə isi dan-si-ti ya tɔgrɔ-ti.

²⁶ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, bè ngà se ri bá j'a rai wa? Loki 'kəwi-nɔ̄ lé, dow káre à kusi pa, dow káre à ndó né dow-je, dow káre à tɛɛ kì dɔ né kí tò lo ɔɔɔ-é-ti, dow káre à pa ta kì ndɔta-je kí dow gə al, dow káre à kɔr mɛɛ-é; kadi né-je lay ya toki ra kɔɔ kadi njékəwnɔ̄-je d'ɔw-né ki kete-kete. ²⁷ Kinə kadi toki pa ndɔta-je kí dow gə al rəm, kadi to dow-je joo, al ə mutə bi kadi dəə dɔ lo kin al, ə kadi 'pa ta lé d'ɔsi go-nɔ̄ go-nɔ̄ ə kadi njəkɔr mɛɛ-é isi tɔ bane. ²⁸ Kinə dow kí njəkɔr mɛɛ-é goto rəm, kadi d'isi dan njékəwnɔ̄-je-ti ta-dé mbé, ə kadi nɔ̄-nɔ̄ ya pa ta kì rɔ-é rəm, pa ta kì Lubə rəm. ²⁹ Kí sobi dɔ njépata-je kí ta Lubə-ti rəm, kadi dow-je joo əse mutə 'pa ta ə kadi dɛ kí rangi 'ndər gin-é d'oo. ³⁰ Kinə Lubə tɛɛ kì dɔ né adi dow káre kí rangi kí isi nɔɔ rəm, kadi njèkisi pa ta dɔsɔy lé uti ta-é. ³¹ Kɔɔtalə sɔi lay ya a 'pai ta kí ta Lubə-ti kɔsi go-nɔ̄ go-nɔ̄, kɔɔ kadi sɔi lay ya 'ndói-né-nɔ̄ né rəm, uləi-né dingəm mɛɛ-nɔ̄-ti rəm. ³² Njépata-je kí ta Lubə-ti lé, dɛ ya d'ɔw kì tógi dɔ kadkare-ti læ-dé; ³³ kɔɔ Lubə lé to Lubə kí njèree kì néra kí jugi-jugi al, ngà ɛ to njèree kì lapiya.

Titì kí 'ra-né dan njékəwnɔ̄-je-ti kí gay-gay lay kí d'aa njay lé, ³⁴ kadi dené-je d'isi ta-dé mbé dan njékəwnɔ̄-je-ti kí gay-gay, kɔɔ tarəbi tò kadi

'pa ta dan njékəwna-je-ti al; ngà kadi d'ulə dɔ-dé gin tɔgi dingəm-je-ti titi kí ndukun pa-né tɔ* .
 35 Kinə 'ndigi 'gə gin né madi rəmə, kadi 'dɔji ngɔbi-dé-je mɛɛ kəy-ti; kɔ tuwə kadi dené pa ta dan njékəwna-je-ti al. 36 Sɔi bá ta lə Lubə ɔ rɔ-si-ti wa? Əse sɔi kɔ kár-si bá ta lə Lubə ɔw dan-si-ti wa? 37 Kinə dow madi oo rɔ-é kɔ njɛpata kí ta Lubə-ti, əse oo rɔ-é kɔ dow kí Ndil kí aa njay bá ɔsi-é kadi ra né madi rəmə, kadi dowbé gə kí ta kí m'ndangi m'adi-si kinlé to ndukun lə 'Babe. 38 Ə kinə dow madi gə kí ta kin to ndukun lə 'Babe al rəmə, dowbé kinlé, Lubə gə-é al tɔ.†

39 Bɛba, ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, adi ɓo pa ta kí ta Lubə-ti ra-si, ə ɔgi dow lo pa ta kɔ ndɔta-je kí dow gə al al. 40 Ngà ra bá kadi 'rai né-je lay kɔ gangi-é kí tuwə ra-né rəm, kadi ɔw go-na-ti mbɛlɛngi-mbɛlɛngi rəm.

Ta kí sɔbi dɔ tɔsi ndəl kində lo tɛɛ

15

Tɔsi ndəl kində lo tɛɛ lə Jeju

¹ Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'ole mɛɛ-si dɔ Poyta kí Maji-ti kí m'ilə mbɛ-é m'adi-si ɔ 'ndigi dɔ-ti rəm, ɔi dɔ-ti njangi rəm kinlé, ² kinə oyi rigi-rigi dɔ gangi-é-ti kí m'ilə-né mbɛ-é m'adi-si kinlé rəmə, ɛ bá sɔi aji-né; ə kinə bè al tɔ rəmə,

* **14:34** 14:34 Kgn 3:16; 1Kɔ 11:3; Epe 5:22; 1Ti 2:12; Tit 2:5

† **14:38** 14:38 Ta kí 'panè: [Lubə] gə-é al kinlé, ɛ kí tɔ kɔ ta grɛki lé 'ndangi 'panè ['gə-é al] ya par. Bɛba dow-je kí ná-je 'panè to Lubə bá gə-é al ə dɛ kí dan-ti-je 'panè to dow-je bá 'gə-é al.

səi adi mɛɛ-si kɪ ndangi kare. ³ Néndó kí m'ingə lé ya tɔ b́á m'ndó-si kete nò né-je-ti lay. Adi to ta kí sɔbi dɔ Kristi kí oy kdɔ majal-je lə-ji, titi kí ta-é tò-né mɛɛ mbete-ti kí aa njay; ⁴ †'dubi-é ə tɔsi ndəl ində lo tɛɛ ndɔ-ti kí njèkungi-ti mutə titi kí ta-é tò-né mɛɛ mbete-ti kí aa njay. ⁵ †Sepasi* oo-é rəm, b́á dɛ kí dɔgi gidi-é joo d'oo-é rəm. ⁶ Go-ti, njékadmɛɛ-je kí kɔr-dé tɔy bɔmɪ ya d'oo-é nati; ə dan-dé-ti lé, dɛ kí d'isi kɪ dɔ-dé taá nè bəy b́á 'nɔ, ngà dɛ kí madi-je b́á d'oy ngá. ⁷ Go-ti, Jaki oo-é rəm, b́á njékɔwkulə-je lay ya d'oo-é rəm tɔ. ⁸ †Go dɛ-je-ti kin lay lé, Jeju tɔji rɔ-é adi mɔ kí m'toki ngon kí d'ɔr-é kɪ kɔr bè kin kàrè m'oo-é tɔ. ⁹ †Kdɔ mɔ m'to kí ndɛ bè dan njékɔwkulə-je-ti, b́á m'tuwə kadi dow b́a-m njékɔwkulə al rəm, kdɔtalə ndɔki m'ulə kəm njékəwnɔ-je lə Lubə ndoo. ¹⁰ Takul ramaji lə Lubə b́á m'to-né né kí m'to kin, ə maji liə kí ɛ ra sə-m kinlé tò kɔgi kare al; tɔgrɔ-ti, tò kɔgi kare al ya, kdɔ m'ra kullə m'itə-dé lay. To mɔ ya kɪ dɔ-m al, ngà to ramaji lə Lubə b́á nɔy sə-m. ¹¹ Ə lé to mɔ əsə to dɛ kàrè, né kí j'ilə mbɛ-é lé, ɛ ya səi adi-é mɛɛ-si tin.

Tɔsi ndəl tɛɛ lə dow-je kí d'oy

¹² Kinə j'ilə mbɛ tɔsi kí Kristi tɔsi ndəl tɛɛ dan dow-je-ti kí d'oy lé, ban bəy b́á dow-je madi dani-ti 'panè dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ al wa? ¹³ Kinə dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində

---

† **15:4** 15:4 Mat 12:40; Knj 2:24-32 † **15:5** 15:5 a Luk 24:34; b Mat 28:16,17; Mar 16:14; Luk 24:36; Jɔ 20:19 * **15:5** 15:5 Sepasi lé to Piyər ə dɛ kí dɔgi gidi-é joo lé to njéndó né-je lə Jeju. † **15:8** 15:8 Knj 9:3-6 † **15:9** 15:9 Knj 8:3

lo t̄ē al r̄əm̄ə, Kristi ya k̄àrè t̄osi ndəl ində lo t̄ē al t̄o. ¹⁴ Ə kinə Kristi t̄osi ndəl ində lo t̄ē al r̄əm̄ə, m̄b̄ē kilə lə-ji to né kí k̄oḡi kare r̄əm, bá kad̄m̄ēē lə-si k̄àrè to né kí k̄oḡi kare r̄əm t̄o. ¹⁵ Kinə t̄ogr̄o-ti ya dow-je kí d'oy d'a t̄osi ndəl kində lo t̄ē al r̄əm̄ə, j̄əi j't̄éti ta kí ndangi kare ta Lubə-ti. K̄d̄otalə Lubə adi Kristi t̄osi ndəl ində lo t̄ē dan dow-je-ti kí d'oy al ya, j̄əi j'p̄ainè Lubə adi-é t̄osi ndəl ində lo t̄ē. ¹⁶ K̄d̄o kinə dow-je kí d'oy 't̄osi ndəl 't̄ē al r̄əm̄ə, Kristi ya k̄àrè t̄osi ndəl t̄ē al ya t̄o. ¹⁷ Ə kinə Kristi t̄osi ndəl t̄ē al r̄əm̄ə, kad̄m̄ēē lə-si to né kí k̄oḡi kare r̄əm, isi dan majal-je-ti lə-si ya b̄əy r̄əm, ¹⁸ bá d̄ē kí 'nam k̄àd̄i Kristi-ti bá d'oy kinlé k̄àrè ta-dé t̄ij̄ r̄əm t̄o. ¹⁹ Kinə j'indəi m̄ēē-ji d̄o Kristi-ti k̄d̄o kisi k̄i d̄o taá kí b̄one kin ya par r̄əm̄ə, j̄əi ya k̄əm-ji t̄o ndoo it̄ə dow-je lay.

Jeju Kristi ya to kí d̄os̄ay kí nj̄èt̄osi ndəl t̄ē

²⁰ Ngà kí t̄ogr̄o-ti lé, Kristi t̄osi ndəl ində lo t̄ē dan dow-je-ti kí d'oy; ̄ē ya to kí d̄os̄ay kí t̄osi ndəl ində lo 't̄ē adi t̄oji kí dow-je kí d'oy d'a t̄osi ndəl kində lo t̄ē t̄o. ²¹ K̄d̄o koy ree k̄i takul dow k̄àrè-rè, r̄əm̄ə takul dow k̄àrè-rè ya t̄o é t̄osi ndəl kində lo t̄ē dan dow-je-ti kí d'oy t̄ò-né t̄o. ²² Gangi-é kí koy ree-né d̄o dow-je-ti lay k̄i k̄əm r̄əbi kí r̄o Adam-ti kinlé, gangi-é kin ya t̄o é dow-je lay kí 'nam k̄àd̄i Kristi-ti lé, d'a t̄əl kisi-né k̄əm t̄o, ²³ ngà t̄osi ndəl kində lo t̄ē lé, t̄o k̄i gangi-é gangi-é. Kristi ya to kí d̄os̄ay kí t̄osi ndəl ində lo t̄ē, ə d̄ē lay kí 'to dow-je liə d'a t̄osi ndəl kində lo t̄ē nd̄o ree-é-ti t̄o. ²⁴ Loki ̄ē à tuji t̄oḡi ndil-je

kí maji al lay, k̀ kɔ̀be-je lay, k̀ tógi-je lay lé, ɛ̀ à təl k̀ kɔ̀be kadi Bɔ̀bi-ji Lubə rəmə, go-ti à to sɔ̀y né-je tɔ̀. ²⁵ Kdɔ̀ tò kadi-é ɔ̀ be sar kadi Lubə təl njéba-je liə lay gin tógi-é-ti. ²⁶ Sɔ̀y njéba kí à tuji-é lé to koy. ²⁷ Kdɔ̀ Lubə adi né-je lay tò gin tógi Kristi-ti. Ngà pa kí Kristi panè né-je lay tò gin tógi-n'è-ti kinlé, tɔ̀ji ndaa-ti rəsi kí njékadi né-je lay tò gin tógi-é-ti lé, ɛ̀ rəmə isi gin tógi-é-ti lé al. ²⁸ Ə loki né-je lay à tò gin tógi-é-ti lé, ɛ̀ k̀ dɔ̀-é kí tò Ngon lə Lubə lé, à kulə dɔ̀-é gin tógi-ti liə ɛ̀ kí njékadi né-je lay tò gin tógi-é-ti, kdɔ̀ kadi daji rɔ̀ Lubə bikti lay ya tò mɛ̀ɛ̀ né-je-ti lay tɔ̀.

²⁹ Ngà kinə tò bè al rəmə, njékadi 'ra-dé batɛ̀m tó dow-je-ti kí d'oy kinlé, 'ra bè kdɔ̀ ri wa? Kinə dow-je kí d'oy d'a tɔ̀si ndəl kində lo tɛ̀ɛ̀ al ya riw lé, kdɔ̀ ri b́a d'adi 'ra-dé batɛ̀m tó-dé-ti bɔ̀y wa? ³⁰ Ə jəi ya k̀rè kdɔ̀ ri b́a kaglo-je lay ya j'ilə-né rɔ̀-ji kɔ̀gi bè wa? ³¹ Ndɔ̀-je lay ya m'ə ta yo-ti; ngankɔ̀-m-je kí njékadmɛ̀ɛ̀, m'pa rəsi bè kdɔ̀ nam kí 'nami kàd̀i 'Babe-ti lə-ji Jeju Kristi kinlé to né ríba lə-m. ³² Kinə rɔ̀ kí m'ɔ̀ k̀ dow-je kí bebo Epeji-ti kí 'toki dɔ̀-je kí wale bè kinlé, to rɔ̀ kdɔ̀ né kí go daji rɔ̀-ti ya par lé, se ri é m'a kingə mɛ̀ɛ̀-é-ti wa? Kinə dow-je kí d'oy lé d'a tɔ̀si ndəl kində lo tɛ̀ɛ̀ al rəmə, adi j'usoi ə j'ayi kdɔ̀talə bore ə j'a koyi! ³³ Ədi rɔ̀-si al: Nam kí maji al à tuji panjiyə kí maji. ³⁴ Adi kəm-si ijə dɔ̀ rɔ̀-si-ti kijə kí tɔ̀grɔ̀-ti, ə 'rai majal al. Kdɔ̀ dow-je madi dan-si-ti 'gə Lubə al. M'pa bè m'ulə-né rɔ̀sɔ̀l dɔ̀-
si-ti.

Tɔ̀si ndəl kində lo tɛ̀ɛ̀ k̀ daji rɔ̀ kí ban wa?

³⁵ Ngà dow madi à dɔ̃ji panè: Dow-je kí d'oy lé d'a tɔ̃si ndəl kində lo tɛɛ ban-ban wa? Ə d'a tɛɛ k̃i rɔ-dé kí rá wa? ³⁶ Mbə dow! Né kí i 'dubi lé, à koy ya bá à tɛɛ bəy al wa? ³⁷ Ə né kí i 'dubi kí à to kaa gɛmɛ je bè əse kaa né madi kí rangi kàrè, à to daji rɔ-é kinlé bá à kubə al; ³⁸ ə Lubə bá adi daji rɔ né-é tɛɛ k̃i gangi-é kí mɛɛ-é ndigi, ə kaa né kí rá-rá ya Lubə adi tɛɛ daji rɔ né-é né-é. ³⁹ Rɔ né-je lay ya titi-nɔ̃ al. Ngà rɔ dow-je tò gay rəm, rɔ dɔ̃-je tò gay rəm, rɔ yəl-je tò gay rəm, bá rɔ kanji-je kàrè tò gay rəm tɔ. ⁴⁰ Rɔ né-je kí dɔ̃rɔ-ti tò nɔ̃ɔ rəm, bá rɔ né-je kí dɔ̃nangi-ti tò nɔ̃ɔ rəm tɔ; ngà ndógi lə rɔ né-je kí dɔ̃rɔ-ti tò gay k̃i ndógi lə rɔ né-je kí dɔ̃nangi-ti. ⁴¹ Ndógi lə kàd̃i tò gay rəm, ndógi lə nɔ̃y tò gay rəm, bá ndógi lə kərwəi-je tò gay rəm tɔ. Ə ndógi lə kərwəi káre tò gay kí 'lə kərwəi kí madi. ⁴² Adi kí sɔbi dɔ tɔsi ndəl tɛɛ lé kàrè tò bè ya tɔ. 'Dubi dow k̃i rɔ-é kí à ndum ə à tɔsi ndəl tɛɛ k̃i rɔ-é kí à ndum al ngá. ⁴³ 'Dubi dow k̃i rɔ k̃i to né madi al ə à tɔsi ndəl tɛɛ k̃i rɔ kí ndóle; 'dubi dow k̃i rɔ kí yay ə à tɔsi ndəl tɛɛ k̃i rɔ kí tógi-é nɔ̃. ⁴⁴ 'Dubi dow k̃i rɔ kí d'oji-é-né ə à tɔsi ndəl tɛɛ k̃i rɔ kí Ndil kí aa njay adi-é. Kinə rɔ dow kí d'oji-é-né tò rəmə, rɔ-é kí Ndil adi-é tò ya tɔ. ⁴⁵ Gin-é kin bá 'ndàngi-né 'panè: Adam kí to dow kí dɔ̃sɔy lé təl dow kí isi kəm. Adam kí gogi nè təl Ndil kí njəkadi dow-je d'isi kəm. ⁴⁶ Né lə Ndil bá to kí dɔ̃sɔy al, ngà rɔ dow kí d'oji-é-né bá to kí dɔ̃sɔy; né lə Ndil ree go-ti gogi. ⁴⁷ Dow kí dɔ̃sɔy lé to nangi bá dubə, adi dow to kí nangi nè. Ə ɛ kí njəkungi-ti joo i dɔ̃rɔ-ti. ⁴⁸ Dow-je kí dɔ̃nangi-ti nè lé, 'titi-nɔ̃ k̃i

dow kí ndòkì to nangì bá dubə lé ya tɔ; ə dow-je kí dɔrɑ-ti lé, 'titi-nɑ k̀ì njèk̀ì dɔrɑ-ti lé ya tɔ.
 49 Gangi-é kí j̄əi j'titi-né-nɑ k̀ì dow kí ndòkì Lubə ubə-é k̀ì nangì lé, bè ya tɔ é j'a titi-né-nɑ k̀ì dow kí njèk̀ì dɔrɑ-ti lé tɔ.

Mbəl rɔ, k̀ì tətɔ k̀ì dɔbəy-ti

1Te 4:13-18

50 Ngankɔ-m-je kí njèkadmɛɛ, m'gə kí rɔ dow, k̀ì məsi d'a kisi kɔbɛ-ti lə Lubə al, né kí ndum à ra bɛ nati k̀ì né kí ndum al al.

51 †Yən, m'a kidə-si ta kí tò lo bɔyɔ-é-ti: J'a koyi lay al, ngà j̄əi lay ya rɔ-ji à toki mbəl 52 tajinati nè ya, titi kəm kí kində jipi bè, loki ká təbi mbanga kí dɔbəy-ti à ba. Kdɔ loki ká təbi mbanga à bá lé, dow-je kí d'oy d'a tɔsi ndəl kində lo tɛɛ k̀ì rɔ kí dum ndum, ə j̄əi rəmə, rɔ-ji à toki mbəl.

53 Kdɔtalə rɔ kí à ndum kinlé tò kadi à kun rɔ kí dum ndum ə rɔ kí à koy kinlé tò kadi à kun rɔ kí à koy al tɔ.

54 Loki rɔ kí à ndum kin à kun rɔ kí dum ndum, ə rɔ kí à koy kin à kun rɔ kí à koy al rəmə, ta kí 'ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay lé, né-é à ra né. 'Ndàngi mɛɛ mbete-ti kí aa njay 'panè: Rɔ tətì koy tətì kí sartagangi. 55 Koy, tətɔ lə-i tò rá ngá wa? Koy, nékati lə-i tò rá ngá wa?

56 Nékatì lə koy, to majal; ə tógi majal, to ndukun. 57 Ngà oiyo to kí lə Lubə kí njèkadì j'tətɔ k̀ì takul 'Babɛ lə-ji Jeju Kristì.

58 Gin-é kin bá, ngankɔ-m-je kí m'ində-si dan kəm-m-ti, ɔi dingəm, ɔi lo kɑ-si-ti gərərə, ɔwi kí

kete-kete kì ndo-je lay mee kullə-ti lə 'Babe, kdo səi 'gəi kí kullə lə-si tò kəgi kare ro 'Babe-ti al.

16

Ta kí sɔbi do némbɔ, kɪ sɔy ta-je
Rɔm 15:25-27

¹ †Kí sɔbi do némbɔ kdo ra-né kì njékaa njay-je lé, səi kàrè kadi 'rai titi kí m'un-né ndu m'adi njékəwnə-je kí gay-gay kí dɔnangɪ Galati-ti kin bè tɔ. ² Ndo kí dɔsɔy mee Dimasi-ti lé, kadi ná-ná ya uwə gal né mee kəy-ti liə kì gangi-é kí asi do tógi-é-ti ində gay, bi kadi toki ngəbi ndo kow-m ro-si-ti bá mbɔ-né né al. ³ Ə loki m'a kow ro-si-ti rəmə, dow-je kí a mbəti-dé kadi d'ow kì némbɔ lə-si Jorijaləm lé, m'a ndangɪ mbete kadi-dé ji-dé-ti bá d'a kow-né. ⁴ Ə kinə tuwə kadi mə ya kì do-m m'ow bane kàrè, de d'a kow sə-m nati. ⁵ †M'a kal dɔnangɪ Maseduwan-ti bè bá m'a kow ro-si-ti, kdotalə m'a kində dɔnangɪ Maseduwan gangɪ bá m'a kow. ⁶ Dɔmaji ə m'a kisi ro-si-ti nɔɔ mbɔr sɛ, ban al ə nəy kul kàrè à dəə do-m-ti ro-si-ti, kdo kadi 'rai sə-m kadi m'ow lo kí m'a kow-ti. ⁷ Kí nè kinlé, mə m'ndigi kow koo-si ə kində gangɪ taá al, ngà kinə 'Babe inə tarəbi adi-m rəmə, mə m'oji mee-m-ti kadi m'ow ə m'isi ro-si-ti asi kaglo sɛ. ⁸ †Ngà kɛ bá m'a kisi bebo Epeji-ti sar kadi ndo ra nəy Pantekoti asi-né. ⁹ Kdotalə mee bebo Epeji-ti lé, tarəbi ra kullə lə-m tɛɛ tati nɔ-m-ti doo rəm, bá njéba-je kàrè 'nə rəm.

† **16:1** 16:1 Rɔm 15:25,26 † **16:5** 16:5 Knj 19:21 † **16:8** 16:8 Knj 19:8-10

¹⁰ †Kinə Timote ɔw tɛɛ rɔ-si-ti rəmə, 'rai-é adi mɛɛ-é usi nangɪ dan-si-ti, kdɔtalə ɛ kàrè ra kullə lə 'Babe titi mə bè tɔ.

¹¹ Kadi dow nədi-é al. Adi-é né-je kadi təl ree-né rɔ-m-ti gogi kɪ lapiya, kdɔtalə m'isi m'ngəbi-é nati kɪ ngankɔ-é-je kí njékadmɛɛ. ¹² Kí sobi dɔ Apolosi kí to ngonkɔ-ji kí njékadmɛɛ lé, mə m'ulə dingəm mɛɛ-é-ti nɔ kadi ɔw rɔ-si-ti nati kɪ ngankɔ-ji-je kí njékadmɛɛ kin ya, ngà mɛɛ-é ndigi kow kí ngosnè-ti kin al; loki ɛ ingə tarəbi rəmə à kow bəy.

¹³ Isi kəm, ɔi gərərə dɔ kadmɛɛ-ti, ɔi dingəm, uwəi rɔ-si ngə.

¹⁴ Adi ndignə tɔ dan-si-ti mɛɛ né-je-ti lay.

¹⁵ †Səi 'gəi kí Istepanasi, kɪ dɛ kí mɛɛ kəy-ti liə bá 'to dow-je kí dɔsəy kí d'adi mɛɛ-dé dɔnangi Akay-ti rəm, 'to dow-je kí d'adi rɔ-dé 'ra kullə d'adi njékaa njay-je rəm.

Ngankɔ-m-je kí njékadmɛɛ, m'təl m'dəji-si ya bəy m'panè: ¹⁶ Dow-je kí bè kinlé, uləi dɔ-si gin tógi-dé-ti rəm, bá dow-je lay kí d'ində rɔ-dé nati sə-dé 'ra kullə kàrè, uləi dɔ-si gin tógi-dé-ti tɔ. ¹⁷ Ree kí Istepanasi-je kɪ Portinatusi-je kɪ Akayikusi-je 'ree d'oo-m lé, adi-m rɔnəl nɔ; dɛ 'ree 'ra sə-m tó-si-ti; ¹⁸ kdɔtalə dɛ 'ra d'adi mɛɛ-m usi nangɪ rəm, səi kàrè mɛɛ-si usi nangɪ rəm. Ə dow-je kí bè kinlé 'gəi kadi 'piti-dé bane. ¹⁹ †Njékəwnə-je kí gay-gay kí dɔnangi Aji-ti 'ra-si lapiya. Akilasi-je kɪ Prisil, kɪ njékəwnə-je kí mɛɛ

† 16:10 16:10 1Kɔ 4:17 † 16:15 16:15 1Kɔ 1:16 † 16:19 16:19 Knj 18:2

kəy-ti lə-dé 'ra-si lapiya n̄a k̄i ri 'Babe. ²⁰ Ngankɔ-si-je kí njékadm̄eɛ lay ya 'ra-si lapiya. 'Rai-n̄a lapiya ə uwəi-né-n̄a k̄adi-n̄a-ti k̄i m̄eɛ kí aa njay. ²¹ M̄a Pol ya m'ndàngi k̄i ji-m m'panè: Lapiya lə-si. ²² Kinə dow ndigi 'Babe al rəmə, kadi ndɔl tò dɔ-é-ti! Maranata ('Babe lə-ji, 'ree). ²³ Kadi ramaji lə 'Babe Jeju n̄ay sə-si! ²⁴ M'ndigi-si lay ya kɔɔ nam kí 'nami k̄adi Jeju Kristi-ti.

Ta lə Lubə Kunmindí kí Sigi
Mango: Ta lə Lubə Kunmindí kí Sigi (New
Testament)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Mango)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

a2451d3b-54b4-50ec-847f-e964bc48641a